

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Indicibvs Illvstratvs Et Avctvs Concionatoriis

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Pars Altera. De Tentatoris Genio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77031)

P A R S A L T E R A

D E

T E N T A T O R I S G E N I O .

CAPVT PRIMVM.

Tentatoris genius generatim describitur.

*Florus l. 2.
cap. 6.*

Arium prorsus obsidionis genus est. Carthago Hispaniæ, quod Florus memorat, quo die obsessa, eodem etiam est capta.

Quam verò diras & longas obsidiones tolerarunt Poridæa urbs maritima Macedonia, Tunes Africa minoris seu Zeugitanæ *

** Aliis propria dicitur.*

urbs à Carolo VII. Imperatore Anno 1535. expugnata. Hanc olim continuis sedecim diebus arsisse, sed iussu Senatûs Romani reparatam esse memorat Eutropius. Utica ejusdem Africae urbs olim post Charthaginensium summæ dignitatis ab Amilcare Hannibalis parte oppugnata. Hierosolyma à Tiro & Vespasiano obsessa & capta sexto mense à die Paschatis, quo obsideri cœpta.

Obsidionem triennem non unam producit scriptores. Bylantium ævo Severi Imperatoris tribus annis & dimidio obsessa. Bethoron Hebrææ civitatis obsidio triennium tenuit. Totidem annis à hoste cincta Samaria.

Vienna Austriae sub obsessore Solymanno & protettore Carolo V. viginti octo impressiones toleravit & repulit. Vejorum decennalis obsidio fuit, quo quidem tempore miles Romanus sub pellibus durare cœpit.

Vix ulla tamen unquam obsidio contumacior, quam ad Ostendam fuit, nulla urbs majore vi oppugnata, nulla fortius propugnata, nusquam plus artis & industriae adhibuit, nusquam plus molitionum, munitionum, insidiarum: Lue grassante, tormentis fulminantibus miles de capite suo ludebat, & contemptâ morte ferocior, sciens prudens in pericula ruebat. Ita vitæ prodigi morte ultro lacescebant, & pedibus cadavera calcantes hominum ingenium exuisset, ac naturam jurasse videbantur. Nusquam magis invidi spiritus in obsessis, nusquam majus victoriæ in obsidentibus studium est reperitum. Canant poëtæ & fabulis attollant decenne illi obsidionem. Lacones viginti annos in pertinaci Messanæ oppugnatione posuerunt, tres Ostendanae obsidionis anni & aliquot menses illustribus omnibus veterum facinoribus tenebras offundunt.

Unica obsidio Bredana quantum temporis & laboris, quantum auti & militum glutierit, Hermannus Hugo singulari libro demonstrat.

Urbium robur ostendit obsidio, hominum virtutem aperit tentatio. Hactenus de tentatione actum: Nunc porrò agemus de Tentatore.

§. II.

*Chrysolog.
ser. 11. initio,
mibi pag 33.
Diaboli
elogia.*

Petrus Chrysologus arrepto veluti penicillo diabolum suis coloribus expicturus: Diabolus, inquit, mali auctor, nequitia origo, rerum hostis, secundi hominis semper inimicus, ille laqueos tendit, lapsus parat, foveas fodit, aptat ruinas, stimulat corpora, pungit animas, cogitationes suggerit, immittit iras, dat virtutes odio, vitia dat amoris, errores serit, discordias nutrit, pacem turbat, affectus dissipat, confcindit unitatem, sapit malum satis, bonum nihil violat divina, humana

A tentat. Jam supra monui & identidem monere non cesso: Nemo fidat diabolo, cui nomina mille, mille nocendi artes. Nulla ejus tentatio non colorata, nulla non specie boni velata. Nam intelligentia humana nihil nisi Verum, aut sub Veri specie: Voluntas nihil nisi Bonum, aut sub Boni specie potest recipere. Nemo philippum plumbeum, nemo cupreum sesterterium in loculis admittit, nihilominus multi & plumbum & cuprum, monetas adulterinas sed argenti aurive palliolo honestatas, recipiunt. Diabolus monetæ adulterator insignissimus, nummis quos cudit, argenti & auri colores incoquit. Quid enim tentatio nisi fallax species? Ita Petrus Chrysologus: Tentatio est, inquit, species fallens, quæ prospera ser. 11. in adversis, adversa occultat in prosperis, humanamque igno- ranciam solosos educit in lapsus. Quis autem sit spiritus qui tentat, ipsa declarat suggestio. Nam spiritus Carnis declinat ad mollia, spiritus mundi vana, spiritus malitiæ amara semper loquitur, sed speciosissimis quibusque titulis præfixis, amœnâ semper & honestâ fronte scorpionis caudam occultat: boni specimen præ se fert omnis tentatio. Tu verò cave, læt anguis in herbâ, læt sub osculo Joabi sicca; frumenti manipulum messor amplectitur ut eum falce succidat, venator viridi vestire gaudet, ne feras fuget, piscator hamum obvolvitur escâ, ne illum pisces horreant, rete operit Aucep, ne tereat aviculas, venenum sæpe conditur saccharo, propinatur aureo carthesio: fraus & fucus plerunque conjunctissima.

Si Aristoteli credimus, sunt mendacia, quæ majorem veritatis speciem habeant, quam ipsa veritas. At verò eodem teste, modica transgressio à veritate discedentibus fit longè decies millies major. Angelum lucis repræsentat tenebrarum princeps, veritatem assimilat primus mendaciorum figulus. Phariseos, scribas, Pontifices Hebræos ad scelus maximum, ad parricidium immensissimum venustus falstatibus pettraxit. Quid facimus, omnes ajunt, quia hic homo multa signa facit. Si dimittimus eum, omnes credent in eum. Et venient Romani, & tollent nostrum locum & gentem. Sacrilegii summi statuebant fundamentum, æquitatem. Ergo, ajunt, convenientissimum est rationi, ut tanto huic malo, maturè admoveamus remedium: bonum publicum privato anteponendum. Hic homo eâ plebis gratiâ valet, ut exercitum constare, & Respublicam possit evertere aut certè mutare. Romani nobis insensû non deerunt his molitionibus. Ita & nomen, & populum, & sacra nostra difficile illis non erit pessumdare.

Quid quæso fingi posset speciosius? Ita nonnunquam qui ad clavum sedent, homines privatos nullo jure opprimunt, in communis boni, ut ajunt, gratiam. Nulla oïlla quæ sibi suum non inveniat operculum. Hoc Tentatoris primum vafamentum est, umbrâ virtutis & boni nomine specioso fallere. Ita nullum flagitium, scelus & ris, & sacrilegium nullum est quod callidissimus tentator ratione ac æquitate non possit obvolvare.

De astutiâ hujus Tentatoris differens Jobus: Carrilago illius, inquit, quasi lamina ferrea. Quid per Carrilaginem, vers. 11. ait Gregorius interpres, nisi simulatio ejus accipitur: Carrilago namque osis ostendit speciem, sed osis non habet firmitatem: & sunt nonnulla vitia, quæ ostendunt in se rectitudinis formam, sed ex pravitate procedunt infirmitate. Hostis enim nostri malitia tantâ se arte palliat, ut plerumque ante decepte mentis oculos culpas virtutes fingat, ut inde quisque quasi expectat præ-

nia, unde dignus est aeterna invenire tormenta. Hinc, ulcisci se iustitia putatur; boni zeli meritum Ira creditur; Ignavia mansuetudini, prodigalitas miserationi; tenacitas parsimoniae, pertinacia constantiae tribuitur; Superbia, libertas, lascivia, affabilitas, loquendi prociacia veritatis defensori censetur; pigritiae quietis amor, praecipitantia agendi fervor, exequendi tarditas a procrastinatoribus illis consilii maturitas appellatur. Error mantelo se virtutis velat, hinc & longe minus agnoscutur & difficultus emendatur. Eam ob causam monet Joannes: *Charissimi nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint.* Examinandus est larvatus ille lucis angelus, quis sit, & unde sit; quid spectet ac velit? Ita ducum praestantissimus Josue cernens angelum sed sibi ignotum, & interrogans: *Noster es, inquit, an adversariorum?* Ita extremae tentationis ungulae sunt obervandae, quod potissimum collineet, attendendum. Ratio dialectica exponit omnem falsitatem, consideratio finit, elidit omnem tentationem. Finem inspicere, diabolo ne fide.

§. II.

Vulpes animalium astutissima ut aves allicit, mortuam se simulat. Cum simplices ad laetum funus advolant, vaferrimum quadrupes in rem suam vigilans incautas subito corripit & jugulat: ita daemon inducias simulat & pacem, se fingit mortuum; repente adest & praedas agit vario stratagemate quassitas.

Dux Normannorum Haddingus regio sanguine prognatus, vir ferrox, ad arma natus, Lunam, Italiam civitatem expugnaturus, dolum sic armavit. Misit in urbem qui commearum peterent & hospitium, simul nuntiarent fatalem morbum, in quo Christianis sacris ante mortem imbui cuperet. Ad omnia, annuerunt Lunenses. Ingreditur Haddingus baculo nixus & lastrali fonte tingitur, explorata tacite urbe ad naves cum exercitu redit. Brevi fama volat, mortuum principem, Ecclesiae Lunensis legata arma ducis & equum cum gemmis & multo auro. Credunt cives & funus regium instruunt. Armatus & vivus dux feretro imponitur, omnium exercitu ad tumulum proficiente. Quid urbs, nisi suum ipsa funus duxit? Ponitur jam feretrum auro & gemmis coruscum. En tibi subito mortuus surgit & armatus, primus obvius sternit, quem secuti milites urbem incenderunt, captivos cum praeda detulerunt in naves.

Ita Solimannus Peloponesius Aegypti Praefes ab Ottomanno Imperatore Turcico missus Adenum Arabiae oppidum munitissimum occupavit. Cum enim ab Zebito ejusdem felicitis Arabiae civitate superatis faucibus Adenum pervenisset, legatos jam ante praemisit, qui ab Rege commeatum vacuasque in urbe aedes curandis aegrotis pro amicitia peterent; utrumque cum cura praestitit Rex, & alimenta in classem & hospitium laborantibus datum. In id hospitium simulato morbo, singuli milites a quatuor valentibus a mari transfuebantur, armis in lectulo sub veste connectis, per eam fallaciam nihil ejusmodi suspicante populo, quingenti paulatim intronissi. Tum Solimannus ex composito per satellites Regem ad naves accersit, ille cum, suae dignitatis haud quaquam oblitus, indignabundus abnueret; concessit insidiatoribus, quod jam ante convenerat, & classe proponitur signum, ii cum armis extemplo coorti stupente ad inopinatam rem civitate, regiam circumfuerunt, comprehensumque regem ad Solimannum vi pertrahunt. Ibi superbe interrogatus ab eo, cur tertium jam diem ad se officii causam venire distulisset, cum liberius responderet, quam praedonis aures ferre consueverent, arreptus propalam ex ipsius praetoriae navis antenna suspenditur. Urbs dein crudelem in modum direpta; praesidium impositum.

Ita diabolus ad omne stratagemata exercitatus in

Angelum lucis se transformat, pacem & amicitiam simul simulat, suam tentandi vim velut emortuum commonefrat, ut certius celeriusque decipiat. Ad Simeonem Strylitam cum curru & equis igneis tanquam Angelus e caelo missus suaviter accedens, Tempus est, inquit, ut Elias instar hinc emigres in caelum. Ascende currum quem tibi Deus amico tibi misit obvium. Simeon jam ascensurus pedem alterum in fallacioso surru posuit, sed una dominum Jesum inclamans se cruce signavit. Mox currus, & equi, & auriga evanuerunt.

Rathbodum regem Frisonum narrauit aureo palatio, quod ater hic angelus representavit, eo deceptum, ut a divino Ulfrano fonte sacro janiam tingendus, pedem revocavit mutata subito mente, dixeritque, Nolle se baptizari, sed a morte illuc commigrare velle, ubi se sciret majorum suorum & plurium amicorum societate in aureo illo palatio fruiturum. Triduo post ajunt mortuum; & quo migrasse: ad illud utique palatium aureum, B Aeternale caelum.

Ita execrandam illam & ter miseram faciem, veneficos & veneficas Orcinianas hic architectus jam notodolo deludit. Aedificia splendoris ac voluptatis refertissima pingit aere, suisque ea discipulis illis ac sororeculis spectanda, & brevi habitanda exhibet. Minc illi martyres diaboli, quod jam saepius compertum, quaestionis tormenta, rogam, flammis, supplicium extremum tolerant constantissime. Tanti apud eos est aereum nugacissimum spectaculum, praestigia fallacissima. Quid in tentatione trepidas Christiane ignave, cur pro Christo parti reculas? *Gloria & divitiae in domo ejus. Salvi erimus in vita ipsius. Idcirco gloriamur in spe gloria filiorum Dei. Non solum autem, sed & gloriamur in Deo per Dominum nostrum Jesum Christum. Ergo, exue te stolam luctus & vexationis tuae, & indue te decore & honore ejus, quae a Deo tibi est sempiterna gloria.* Eximio Petrus Damianus: *Diaboli tentationis, inquit, proponuntur tibi exempla, ut & ipse contra hostis callidum deceptoris insidias solerter evigiles, & dum te delectat aliorum audire victorias, ipse te per languidi corporis ignaviam non remittas.*

§. III.

Stratagemata memorans Vir doctissimus Erycius Puteanus historiographus regius: Franci, ait, Perthariti causam, ad quos, confugerat, bello & vindicta dignam arbitrari, ingentibus copiis in Italiam pertrahunt. Hos vinibus delictiatis, sed astu valens, Grimoaldus prope Altam aggreditur. A levi praelio metum simulans, fugam cepit, & castro vino ciborumque lautiis capiendo hosti referta, Alerit. Franci fausto victoriae auspicio decepti, & in ventris praedam effusi, tanquam ad epulas non ad pugnam venissent, vino se onerant & in doli praebantur. Prius igitur ebrietate quam bello victi, cladem suam strati adumbrant. Quippe post secundam vigiliam somno vinoque merfos Grimoaldus adortus, tantamque sterentium stragem edit, ut plus sanguinis solum sit, quam vini hostes exhauserant. Quid dicam? praeproperam maleque digestam victoriam revolvete. Sic validus exercitus parva manu oppressus est, & res Perthariti ad desperationem prolapsa. Tam insigni cladi cum vix nuntius superesset, memoriam apud posteros locus fecit, Francorum rivulus huc usque appellatus.

Haud aliter diabolus tentator verè Grimoaldus eam illis quos tentat, offundit escam, quam novit fore gratissimam: putridum sed scitè coloratum porrigit pomum, ut totum rapiat regnum, voluptates exhibet, sed impuras & fluxas, ut spoliat caelestibus & aeternis. Hoc ferè stratagemata ille suas victorias parit, non dat regna sed promittit, rerum umbras pro rebus objicit. Nimis quam impetitus & fatuus est, qui a demone malorum omnium latore aucupatur commoda. *Faciem eius, Job cecit, dat.*

Simul meonem Strylitam: Antonius Simeonis discipulus in vita ejus cap. 5. apud Rosoveya. mibi p. 172. Rathbodum regem Frisonum. Vincinius in spe. hist. l. 23. c. 146. Annal. Franco. in Dagoberto circa annum 708. Apopsheg. Gall. Paris. pag. 20. Pf. III. v. 32. Rom. cap. 5. vers. 10. Ibid. v. 2. Danich. c. 5. vers. 1. Damianus lib. 6. epist. ep. 21. Erycius Puteanus l. 2. hist. Insularum. Vide etiam volum. 1. Annal. Boicorum P. Andrea Brunner lib. 5. mibi p. 610. & seq. * Aliis Perthariti, & Partheritis aut Partharicus nominis propriè Partharic. Fuit Longobardorum Regis Arripertis, vel Arripertis filius, quò regno excidit, idemque tragicis casibus, & multis crebris exitiis jaetatus recuperavit. Stratagemata demonis ut suas victorias pariat Promittit regna, non cecit, dat.

Job cap. 41. vers. 13.

celste, præcedit egestas. Divitias non habet ulla, quibus af-
secas suos & clientulos beet, eorumque inexplebilem
cupiditatem exsatiaret. Inani & ludicra divitiarum um-
brâ fallit, quæ famem non sedat sed provocat, perinde
ut quis famelicum panem piculum aut lignum apponat.

Verba il-
lius ambi-
gua sunt
ne inho-
nestum
appareat.

Dæmon principio sensum ac molliter inserpit, dein
vehementer atque hostiliter premit & arget; illius verba
sæpe obliqua & ambigua sunt, ne inhonestum appareat,
quod turpissimum est, & prorsus execrabile.

Multa si-
mul agenda
sub aspectu
ponit.

Multos decipit, dum eis multa simul agenda sub
aspectum ponit, ut eos æervo & mole rerum terreat.
Tu verò responde tentatori: Hac horâ hoc faciam, se-
quente aliud, aliudque tertiâ; non simul omnia. Ita pe-
detentim & per gradus confici possunt plurima.

Non pau-
cos multi-
tudine
precum
fallit;

Non paucos fallit precum multitudine, qui hoc
unum satagunt ut precatiunculas recitent quàm pluri-
mas, num illud attendat, faciant, hoc ipsi non mûsum cu-
rant; interim tiam sæpe magis necessaria & meliora ne-
gligunt.

Nequissi-
mâ humi-
litaris spe-
cie sedu-
cit,

Quantos nequissimæ humilitatis specie seducit, qui
actiones sanctiores multas omittunt, ne ab aliis habeantur
sancti, & inde ipsi fiant superbi.

Honesto
correctio-
nis titulo
in iram,
vindictam
impellit,
Spe vanâ,
taciturni-
tate super-
bâ deludit,

Honesto correctionis titulo multos in iram, contu-
meliam, vindictam, severitatem nimiam impellit: Alios
mansuetæ comitatis fucio impedit, quò minus lasciva,
obretactoria, pessima quæque garrientes aut agentes
corrigan.

Tam blan-
dè quàm
malitiosè
suadet,

Quàm multos spe vanâ, taciturnitate iracundâ, vel
timidâ & superbâ, in omnibus fallis, religionibus fictis,
superstitionibus veris, scrupulis exitiosis, curiositatibus
noxiiis, odus & simularibus speciosis, lacrymis & sola-
riis captiosis, suspitionibus malignis, tristitiis aut gau-
diis inanissimis deludit.

Isaia c. 51.
vers. 23.

Nonnullis tam blandè quàm malitiosè suadet: Ut de-
mum ab hac tentatione libereris, concede aliquantul-
um naturæ, satisfac animo, satia gulam, indulge genio,
exple appetentiam, da quid hilaritati, laxa voluptati
frenos, remitte arcum, ut denuo intendi possit. En ten-
tatoris astutiam: *Dixerunt animo suo, monet Isaïas, incur-
vare ut transeamus. Noli acquiescere, ait Bernardus, non est
enim transiturus, sed te graviter oppressurus. Quò magis vo-
lueris explere voluntatis sitim, eò magis lities. Tenta-
tionem non vincis, sed irritas & accendis, cum ei satisfi-
facis. Sed hæc infra explicatiùs trademus.*

Constãtia
dæmonis
in tenta-
do est in-
defessa.
Job cap. 40.
vers. 13.

Potro indefessa est dæmonis in tentando constantia.
Non eum frangit temporis diuturnitas, non illum mo-
ræ tædet, ne si iterum iterumque ac sæpius repellatur,
animum despondet, aut in pagnandi contentione lan-
guet. *Ossa ejus velut fistula eris, ait Jobus, cartilago illius
quasi lamina ferrea. Ut enim ossa non flectuntur, nec
mollescunt, ita dæmon non incurvatur domitus, non
cedit victis, non continuo fugit pulsus. Musca est im-
pudens, identidem cedit, etsi centies rursumque centies
abigatur. Et sicut in exagitando & persequenda prædâ
non fatigatur, ita etiam in retinendâ impigerimus nulli
paret operæ. Ex ejus unguibus non minus difficulter
extorseris prædâ, quàm, ut verus est verbum, ex Her-
culis manibus clavam, aut à leonis unguibus semetum
agnum. Enimverò tentator iste non initio statim dentes
& ungues exerit; à levioribus incipit, picula minora
suggerit, paullatim ad gravia flagitia & crebriora transit,
in eos demum omnem malitiam effundit, & ad gravissi-
ma quæque pertrahit, quos illis tentationum præludiis
vicierit. Nimirum quò serpens caput immiserit, eò & re-
liquum corpus non difficulter introducit. Quò dia-
bolus digitum, eò & manum, brachiùmque totum
inferit.*

In retinendâ
prædâ est
impigeri-
mus.

Franciscus Assisius vir sanctissimus monere solitus: si
diabolus, ajebat, vel unicum capillum nobis extorserit,
grandem inde eamum, aut rudentem validum texit: si
vel semel reminimâ nos irretiat, inde ad alia atque alia

A non difficili usasu proturbat. Si manum nolis perdere,
cave digitum tentatori porrigas.

C A P V T II.

Tentator diabolus Cupedinarium & Aurifi-
cem agit, deliciis & divitiis fallit.

V Ir sanctissimus abbas Mathois, quod Pelagius me-
morat, dicere solebat: Diabolus non peninde bo-
nus messor atque sator est; industriæ plurimum expen-
dit seminando, sed tantumdem non recipit merendo.
Quòd si tam abundantem haberet messem, quàm co-
piolam spargit sementem, in sua horrea orbem univer-
sum conveheret. Diversis planè seminibus instructissi-
mus, malorum omnium seminator est. Neque verò
aliud, quàm herbas malas & inutiles, frumentum vitium,
adulterina semina, segetum pestes, lolium, urticas, tri-
bulos, lappas ferit. Sed, Numini sint laudes, non omnis
ejus satio surgit, hinc minus merit, quàm ferit. Sygii se-
minis multum interit.

Quemadmodum verò Satanas modò seminato-
rem, modò messorum, ita subinde mercatorem, mox
relictorem aut pellionem, nonnunquam Phrygionem,
jam verò pictorem, jam satorum, jam & sutorum, brevi
victorem aut tinctorem, modò pictorem agit, mille lar-
vas die uno, unicâ horâ induit. Jam pavonis, jam colu-
bri, jam leonis formam subit; formas se vertit in omnes.
Uti verò Archerontus hic tentator variâ sumit figu-
ras, & vultus præfert diversissimos, ita omnis generis
tentationes admover, jam minatur & terret, jam blan-
ditur & mulcet; modò rogantis, modò imperantis per-
sonam gerit; quæcumque vult, facies sibi aptat, ut ad om-
ne vitiorum genus pertrahat. Præcipuè verò triplici ten-
tatione humanam gentem ad malum sollicitat. Nam
sæpiissime aut Cupedinarium, aut Aurifcem, vel Bra-
ctearium, aut Pileonem agit. *Tentator filius Joannes
jam olim pronuntiat: Quoniam omne quod est in mundo,
concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & super-
bia vitæ, quæ non est ex Patre, sed ex mundo est. Cupedinarium
concupiscentiam carnis, Aurifcem vel Bractearium Con-
cupiscentiam oculorum, Pileo Superbiam vitæ perflu-
dite nititur. Ut igitur Tentatoris indolem ac genium
probè noverimus, hunc vobis Christiani, Cupedina-
rium, hunc Aurifcem & Pileonem depingam, ut tantò
minus lædat, quantò magis patuerint lædendi artes.
Hoc quidem caput Cupedinarium & Bractearium da-
bit noscendum.*

§. I.

V T Concupiscentiam carnis concitet Tentator,
Cupedinarium agit, & homines gulâ, libidine,
deliciis tentat. Edendi appetentiâ Protoplastos & om-
nes eorum posteros pessum dedit & in exitum adduxit.
Gulâ & libidine orbis universus ab hoc Cupedinario in-
fectus diluvii aquis submersus est. Pentapolis (seu quin-
que civitates Palæstinæ) flos & medulla omnium re-
gnorum, quia libidini serviit, igne cælitus lapsa consum-
pta est. Gulâ & libido Cupedinarium illius notissimâ ten-
tationes Hebræum populum idololatriâ & omnibus
flagitiis contaminarunt: *sedit populus manducare & bibere,
& surrexerunt ludere. Moabitides feminæ Hebræos blan-
dâ humanitate ad pollutum, seu, vorivum epulum vo-
carunt. Hic Gulâ, Libido, Idololatriâ & omne ma-
lum suavi compendio persuadebatur ab illo ipso Cupe-
dinario. Fornicatus est populus cum filiabus Moab, quæ voca-
verunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt & adoraverunt
Deos earum. Hoc consilii gravissima fuit Cupedinarium hu-
jus tentatio, cum omnis populus Israëlitis præstantissi-
mum manna nausaret, & carnes appeteret. Hæc duplici
Gulæ & Libidinis tentatione Cupedinarium ille maxi-
mam*

maximam orbis partem quotidianis lucris in suum censum redigit. Illud in tentationibus gula miserum: Cum gula quotidie litigandum & luctandum cominus. E ceteris plurima licet fugere. Et sæpe optimum lorica genus est procul abesse. Hic autem longè alia est ratio. Quotidie comedere ac bibere, debitum tamen modum nunquam excedere, exactam semper moderatorem servare, difficile. Gulosà cupiditas & palliata necessitas tam vicina & validè tentationes sunt, ut ab eis sapissimè vincamur. Et quod plerunque vetitum est, magis tentat & allicit: ita diebus esurialibus plerunque major sentitur fames, jejunio verno magis sapiunt carnes. Nititur in vetitum cupimusque negata.

In Paschatis pervigilio uisitata cocorum & pisporum tentatio est, à carnibus recens affatis allici ad libandum. Hic nares & oculi lenones agunt, & facillimè quod voluit persuadent, præsertim esuriens. Et quid interest, agunt, si dieculà dimidià præveniamus Paschatis lætitiã? Ubi tam pronum est os, tam promptè manus, tam expedita rationes, multò facillimè vincit Cupedinaris, qui suis insuper ratiunculis & enthymematis rem omnem facit expeditissimam. Quin audes, inquit, rem levissimam, & nullius piaculi? aut certè si quid contrahatur labecula, aqua lustrali abtergitur. Aude; nimius in suum genium rigor non placet superis. Ita patinarius hic Orator quodlibet non agrè persuadet.

Ita diabolus maximam orbis partem quotidie sternit gula vel luxuriã, vel utroque vitio, quod passim conjunctum. Si nites de insidiis prædnerentur, vigilarent utique & intercessionem caverent. At nos quotidie moneatur: è cathedris omnibus clamatur: Attendite, diabolus est tentator, stratagemata ex Orco, quem cacodæmon aliter suæ potestatis facere nequit, gula & luxuriã vincit, Attendite. Nos verò insidiarum securi obvia quæque in prædam trahimus, glutimus, voramus, haurimus sine lege ac modo; vinci volumus. Longè aliter agunt quibus victoria valuit et cordi.

§. II.

Beatus Helenus, quem Rufinus Aquilejensis, & Palæadius Helenopolitanus laudant, divinis servitiis se mancipavit. Hunc cum solus ageret, vescendi mellis appetentia invasit. Circumspexit, viditque mellis favam è rupe defluentem & pane dicentem: Fruere inempta dape. At ille fallacias diaboli subodoratus: Discede, inquit, à me illecebrosa & deceptrix Concupiscentia. Scriptum est: *Spiritu ambulate, & desideria carnis non persequetis.* Jamque Helenus ipsum tentationis locum metuens & in abditiores recessus penetrans inedia se macerare cepit. Neque hic defuit tentatio. Nam ubi tertiam eò loci hebdomadem egisset, varium pomi genus huc illoc sparsum vidit. At ille repetitos diaboli dolos satis intelligens: Non comedam, inquit, imò nec tangam, ne fraterem meum, hoc est animam meam, offendam. Scriptum est:

Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore Domini. Sic & aliam prioris abstinentiæ hebdomadem adjunxit. Cui demum Angelus quiescenti: Surge jam, inquit, & quæ tibi apposta reperies, turò vescere. Iustus abiit & invenit rivulum placidissimum, odoratis herbis prætextum. Ita lætula in cibum, in potum fons fuit. Herbas demessuit, comedit, bibit. Sed (liceat dicere) quam parvus est in suos ditissimus Deus! Cujus sunt omnes feræ stirarum, cuius est orbis terra, & plenitudo ejus? Famulo tam fideli aquam solùm & lactuculam crudam apposuit, sed, quod etiam sciamus, ita condidit, ut affirmaret Helenus se omni vitã suavius nunquam epularum. Quod & nos alibi confirmamus. Verè, quod Cyprianus dixit: *Voluptatem vicisse, voluptas est maxima, nec ulla major est victoria, quam quo de cupiditatibus refertur.* Non est illustrior pugna, nec triumphus gloriosior, quam tentatori non cessasse. Et Deus modo sanè admirabili,

A & prorsus incredibili suavissimè compensat quidquid de cupiditate hac in re tentationis victor sibi ipse subtrahit. Nos pariter exemplo Heleni in tentatione nobis ipsis occinamus: Scriptum est: *Spiritu ambulate.* Scriptum est: *Non in solo pane vivit homo.* Scriptum est: *Si secundum carnem vixeritis, moriemini.* Abi Concupiscentia fallacissima, in præcipitium duci sequentem. Ita loquitur, ita se ipsum erudit homo sui potens, qui à gula superari recusat. Sed plerique ita comparati sumus, ut estis nobis centies, estis millies occentetur: Vince gulam, vince luxuriam; & has, & illas tentationes vince: Scriptum est, *Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in paradiso Dei mei.* Scriptum est: *Qui vicerit, non dabitur a morte secunda.* Scriptum est: *Vincenti dabo manna absconditum.* Scriptum est: *Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, & non egredietur amplius.* Scriptum est, *Qui vicerit, dabo ei sedere in throno meo.* Scriptum est, *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* Hæc talia, inquam, tamen multis vel sexcenties voce altà occinas, illi tamen unum hoc frigidissimum respondebunt: Credimus ista, sed homines sumus fragiles, potens est tentator, vinimur.

B Quid hæc dicitis, ignavi? Equidem homines sumus, sed qui omnia possumus in eo qui nos confortat. Poterit tentator ita enervatus est, ut ledere non possit, nisi volentem lædi; ut nequeat vincere, nisi prorsus cupientem vinci. Scriptum est: *Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.* Scriptum est: *Nonne si bene egeris, recipies: sin autem male, statim in foribus peccatum tuum aderit: sed sub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius.* Et gula, & luxuriæ, ceterisque vitiis omnibus dominari possumus, modò velimus. Ad gulam edomandam potissimum spectat, observare Tempus, Modum, Mensuram cibi sumendi. 1. Tempus; ne quid extra prandium & cenam libet: sine summâ necessitate. Quisque sibi dicat: Non tibi, prius sanè aut siti ad proximum utque prandium, aut cenam. Saluberrimum hoc, si continuum. 2. Modus est, comedendo non tuburcinari, bolos non raptim ingerere, non præcipitare, nimiam ad cibos aviditatem coercere. 3. Mensura; Homo temperans & sobrius utcumque novit, quanto cibo potèque necessitati ac naturæ possit satisfacere; quidquid hos terminos egreditur, id redundans & nimium censet, eòque abstinere. *Tam insalubre, quam turpe est,* ait Seneca, *plus sibi ingerere, quam capiat, & stomachi sui non nosse mensuram.* Natura modico contenta, sobrietatis amanatissima.

Ergo cui corporis animique salus est cordi, Cupedinarium illius fraudes exactè norit, ut promptè resistere tentanti possit.

§. III.

Q Vemadmodum verò Tentator Cupedinarium, ita Dæmon & Aurificem atque Bractearium agit, & uti delivitiis tantum pauperes, quam divites tentat. Assidua pauperum querela sunt: Pecuniis egemus, sed eas difficillimè comparamus. Sine pecuniis nulla est vita. Ad pecunias quarendas nos extrema stimulat necessitas. Rapiendæ sunt, si eas aliter non liceat parare. At verò divites non minus ambiunt pecunias, quia plerunque illas magis esuriunt, dum nullis satiantur. Et uti vix ullus tam senex, qui non diutius vivere desideret, ita nemo ferè tam dives, qui non esse ditior laborer. Sub hoc doloso cinere tentationes latent innumera. Quid secleris non patrat per avaritiam? Ab hac unâ radice omnium generis vafraimenta, impostura, fraudes, injustitia pullulant. Nos quidem Paulus saluberrimâ præceptione imbuens: *Habentes alimenta,* inquit, *& quibus tegamur, his contenti simus.* Sed Mundus hanc legem jam pridem antequavit; abolita est præceptio ista; jam dudum eviliuit. Sed Paulus præceptionis suæ causam assignans: *Nam, qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia & nociva, quæ mergunt*

homines in interitum & perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetentes erraverunt à fide, inseruerunt se doloribus multis. Desiderium discedendi comitatur cupiditas præ aliis emineñdis hinc amor pompæ in vestitu, in famulatu, in ædificiis, in mensâ, in conviviis, in omni demum exteriore apparatu. Hæc animum à Deo crebris sed blandissimis furtis abducunt, eumque ad se trahunt & absorbent. Inde animus vanus, cupidus, elatus, Deo vacuus.

Dicitur Dicitur
796
797
798
799
800

Sapientissimè dixit Bias: Studium pecuniæ est Metropolis omnis malitiae. Quod æquè sapienter confirmans Timon: Duo sunt, inquit, malorum elementa; inexplabilis opum cupiditas, & gloriæ appetentia. Quid enim Auri dira fames mortalia pectora non cogit? Eruditè canit, Venusinus ac verè:

Horat. lib. 1.
epist. ep. 16.
ad Q. Junium
mibi p. 269.
Ambros. 10.
mo 4. lib. 1.
de Cain &
Abel cap. 5.
mibi p. 119.
idem 10. 5.
Comment. in
epist. ad Titum
mobi. cap. 6.
m. p. 400.

Perdidit arma, locum virtutis deseruit, qui semper in augenda festinat, & obruitur re.

Hanc stigmæ aulicis tentationem & pecuniæ cupiditatem Apollonius quandam æris libidinem appellans: Omnibus, inquit, est invida, sibi vilis, in summis divitiis inops, affectu extenuat, quod sensu abundat. Nullus rapiendi modus, ubi nulla mensura cupiendi: elementa concutit, mare sulcat, terram effodit, calum votis fatigat, nec sereno grata nec nubilo, condennat proventus annuos, factisque terrarum arguit. Qui diligit argentum non satiabitur argento. Pecunia cupiditas omnia mala potest admittere, ideo radix omnium malorum est: quia ut desideria sua expleat, quod impossibile est, & maleficia & homicidia, & obscenitatem, & quicquid sceleris est, perpetrat, nec ad presens securus, quia semper cupida, & in futuro damnata.

August. de
Verbis Do-
minis, secun-
dum Mattheum
serm. 12.

His subscribens Augustinus: Extirpa ergo, inquit, cupiditatem, & planta charitatem: sicut enim radix omnium malorum est cupiditas, ita radix omnium bonorum est charitas.

Nemo igitur huic Aurifici deceptorum credas argentum & auram monstrat, ut laqueos tegat: tu autem, o homo Dei, fuge hos laqueos, fuge, fuge: Tentator iste bractearius non capite te depulente, sed servum & quidem suum efficere. Pecuniæ cupiditas servitus est, non fœda solum, sed & omnibus modis noxia. Hos servos excludit calum.

Pecuniæ cupiditas fœda est servitus.
Horat. lib. 1.
epist. ep. 9.
ad Claudium
Neronem,
mibi p. 261.
Horat. lib. 2.
Carminum,
Oda 15. ad
Postumum,
mibi p. 60.
Chrys. 10. 3.
de Philo-
gonio episc.
mibi p. 836.

Servus avaritiam, qui parvo nesceat uti. Quid igitur, obsecro te mi Christiane, quid tanto pe- te amas ea quæ amata inquam, possessa onerant, amittit cruciant?

Lingenda cellus, & domus, & placens
Vxor: neque hasum, quas colis, arborum
Te præter missis Cupressus
Villa brevem dominum, pœtur.

Chrysostomus de sancto Philogonio disserens: MEF M ac TVVM, inquit, frigidum illud verbum, & quicquid est malorum, in vitam nostram invehens, innumeræque gignens bella. Gemina vox illa MEFM, TVVM orbem universum horribili adstringit frigore. Hinc animorum torpor; hinc similitates, rixæ, odia, malorum omnium lerna.

David jam unctus, nondum coronatus rex injurias maximas prævalido sanè stomacho concoquere poterat, at ubi sordidus & stultus Nabal stipem escariam contumeliosis verbis negavit, hic Davidem tentatio ingens incescit Nabalis cum omni familiâ jugulandi. Perierat David milites elemosynas, idque modestissimè: Quodcumque invenerit manus tua, da servis tuis, & filio tuo David. At Nabal elato supercilio turgidus & tenacissimus suarum rerum, nec panem unicum, sed nec obolum dedit, etli durissimus. Hæc ita bilem Davidi in nasum conciebant, ut mox classicum canens ad arma faos convocaret. Accingatur, inquit, unusquisque gladio suo. Hunc diem Nabal cum omni familiâ suâ vixit ultimum. Omnibus in Nabalis domo, & vel ipsi canibus pereundum est: suo natabunt sanguine. Non parcat ulli noster gladius. Er verò successum etiam hæc minæ cruentum habuissent, ni prudens Abigail intervenisset, & discretissi-

1. Reg. c. 25.
vers. 8.

Ibid. v. 13.

ma suadelâ tragœdiam sopiisset planè sanguinariam. Videte quomodo Avernalis Aurifex tentationibus pecuniariis totas domos, oppida, civitates, provincias, regna, orbem totum soleat turbare. Verissimè dixit Chrysostomus: Amor pecuniæ, cæcitas animæ. Quod Socrates confirmans: Nihil est iniquius, inquit, quam amare pecuniam, hic enim & animam suam venalem habet.

Est ergo tam vehemens, quam vulgata tentatio, pecuniæ cupiditas, impietatis putrix, laborum & ærumnarum, atque adeo aliorum sceletum & flagitiorum fecunda Mater. Quæ divi Prosperi verbis configno: Iis, S. Prosperi inquit, qui militant Deo, fugiende sunt ex toto corde divitiæ, quas qui habere volunt, sine labore non querunt sine difficultate non inveniunt, sine curâ non servant, sine anxietate delectatione non possident, sine dolore non perdunt.

CAPVT III.

Tentator diabolus pileonem agit; ambitione decipit.

Antonius Magnus tam variè tentatus est à cacodæmone, ei tamen tam animosè resistit, ut hujus artis hæceri possit Magister. Inter præceptiones, quas suis cederat, hæc erat: Cacodæmones vita perluadent affinitate virtutum. Hominum animos lemi ac dulci veneno inficiunt. Sunt enim dæmones, quos Pios appelles, ad templa hi compellant, ad preces adigunt, sed suo lucro. Nam oculi multorum in templo in omnem partem evolvant, orationis aliquid lingua commurmurat, cor interrim in fines orbis evagatur. Sunt dæmonum alii, quos Vigiles dicas, hi noctu somnum subducunt, vigilas per-suadent hoc duplici quæstu, ut noctu vigilantium animos cogitationibus sterilissimis, imò & noxiis fatigent, ita illi tales interdum cum laborandum & orandum foret, dormiunt. Sunt alii, quos Humanos nomines: amicitias hi jungunt colloquiis initio sacris, sed inter eos, quorum mores non usque adeo probati, ita paulatim concordia spiritalis detinit in carneam & animaleam. Sunt alii cacodæmones, quos Iureconsultos & Theologos vocites, qui è scholis & legibus pronunciata recitant: Fama ff. de reg. præponderat emolumento pecuniario. Fama plus est custodienda quam oculi. Qui propriam famam negligit crudelis est. Mox illi unicam subvertunt voculam & perpendunt: Crudelis est, qui proprium honorem negligit. Hoc erudito velamine omnem vindicationis, jurgiorum, ambitionis nequitiam operiunt. Ita planè vitia virtutum affinitate persudantur. Ita diabolus non Cupedinarium & Aurificem tantum, uti capite superiori demonstratum, sed & Pileonem agit, & pileos è plumis venustissimos concinnat. Non carnis tantum & oculorum concupiscentiâ, non deliciis solum & divitiis, sed etiam simperbiâ vitæ & ambitione tentat. Ita Cupedinarium, Aurificem, Pileonem induit. De priore duplici modo tenandi dictum: Tertium de Ambitione hoc Caput proponet.

Tentatio
ambitionis
nulli ho-
minum
ordina-
ritur
tentat.

§. I.

Novi orbis incolæ, Orientales * Æthiopes, aliique * Eri & sicut quasdam corporis partes, ita & caput solis plumes contegunt. Plumæ illis & vestes & pilei sunt. Suos diabolus pileos è discoloribus plumis conficit, Ambitione maximam Orbis partem seducit. Quid Ambitio, nisi elegans plumarum connexio? Quid honores & dignitates nisi plumulæ per aërem volantes? Has tamen, velut infantes, sequimur ardentissimis studiis. Hæc Ambitionis tentatio nulli hominum ordini parcat. Non Christi Amicis, non Apostolis, non ipsis Angelis. In Christi cenaculum, in ipsum calum penetravit hæc lues. Munia splendida, existimatio honorifica, Auctoritas magna, dignitas ampla, celebre nomen, cit-
sublimes

ambitionis
nulli ho-
minum
ordina-
ritur
tentat.

sublimes sella, & truli & compellationes magnificæ, hi sunt Di tui, Munde. Nihil in orbe sanctius honorum & dignitatum splendore. Hi sunt illi plumatiles pilei; his diabolus ambitiosissimos suos candidatos ornat: ita Mundus vult falli.

Quam horribilis illa tentatio fuit Corebi, Abironis & Dathani, qui & ipsi Sacerdotii officio fungi cupientes, & Mofi in os obiectantes: Sufficiat vobis, ajunt, quia omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est Dominus. Vocati à Mose, responderunt: Non venimus: Nunquid parum est tibi, quod eduxisti nos de terra qua lacte & melle manabat, ut occideres in deserto, nisi & dominatus fueris nostri? Non venimus. Ambitio contumacissima. Cùmque jam starent, Core, Dathan, & Abiron sacris operaturi thuribus, quod Numerorum liber memorat; Dirupta est terra sub pedibus eorum, & aperti sunt illis cum tabernaculis suis & universa substantia eorum, descenderuntque vivi in infernum, operi humo, & perierunt de medio multitudinis. Sed & ignis egressus à Domino interfecit ducentos quinquaginta viros qui offerebant incensam. Neque hic clades stetit, nam è populo, qui eorum causâs obmurmuravit, percussit sunt quatuordecim millia hominum septingenti, absque his qui perierunt in seditione Core. Deus bone! Unica Sacerdotalis muneris ambitio universè quinquaginta milia * hominum improvisè morti glutendos objecit. Tanti sunt impendii plumatiles illi pilei. Tam inter necina fuit tentatio illa: Omnis multitudo sanctorum est.

Sed enim tam audax & perfidens est Tentator in hoc uno testandi genere, ut vel Antiquissimos homines non vereatur aggredi plumarum & Ambitionis tentatione. Joanni Baptistæ plumatilem pileum per Pharisæos offerens Messie dignitatem detulit, modò unicum illud respondisset: Sum. Imò ad supremum hunc dignitatis gradum obtinendum sufficere non abnuere. Eodem stratagemate aggressus Paulum & Barnabam plumatilis diadema illis obtulit per Lytenses. Hi namque cùm claudum, & edem usus ab utero matris negatus, cererent integerrimè ambulantes, Lycaonicè proclamant, Dii similes facti hominibus descenderunt ad nos. Et vocabant Barnabam Iovem; Paulum verò Mercurium, quoniam ipse erat dux verbi. Sacerdos quoque Iovis qui erat ante Civitatem, tauros & coronas ante januas asserens, cum populo volebat sacrificare. At Paulus & Barnabas ut divinos à se honores quam longissimè removerent, laceratis tunicis profliantes in turbam: Quid hæc facitis, inquam, & nos mortales sumus similes vobis homines.

Aliàs hæc Ambitus tentatio vix unquam infecunda malorum est. Hinc ita erexit animos tentator, ut Christum ipsum adoriri ausus: Si filius Dei es, inquit, mitte te deorsum, sciat orbis te talem esse. Hinc autem omnes id optimè discunt, si te videntur per aëra vel ambulantes vel volantes. Hem impudentiam tentatoris incredibilem! Ipsi orbis Servatori pileum plumatilem conatus est imponere. Quam autem detestabilis fuit illa Jeroboami regis ambitio, quæ omnem populum sollicitavit & traduxit ad abominanda sacra. Ut enim Jeroboamus sibi suisque regnum stabiliret, ambitiosissimam hanc nequitiam commentus est. Edicto cavet ne quisquam ex Israël's populo Hierosolymam tenderet oblatum in templo sacrificia. Verebatur namque Jeroboam, ne populi favor à se in Roboamum Juda regem declinaret, si passim omnes Hierosolymæum templum sacrificiis frequentare permitterentur. Ne verò impium hoc consilium destitueretur successu, geminum vetulinum caput aureum duobus locis in edito collocavit, & una promulgari iussit: Ecce dicit tui Israël, qui te eduxerunt de terra Ægypti. Prò, Deum immortalem, quò humanum peccus non adigit ambitio? Non est ulla tam detestanda impietas, quam plumatilis pilei cupiditas non persuadear. Nihil non audet Ambitio. Ipsum Apostolorum Collegium etiam numerosum hæc tentatio in-

vasit, & velut Eridis pomum, plumatilem pileum in Apostolorum medium coniecit, velut diabolus dixisset: Honoratissimus omnium habeto. Facta est & contentio inter eos, quis eorum videretur esse major. O mei Apostoli, quid ista lis vestra sibi vult tempore profus importunissimo, & eo ipso quidem loco, ubi summa humilitatis specimina sunt in oculis. En Magister & Dominus vester Dei filius vobis pedes abluir, jam que ad olivetum doloris principium, ad vigilandum & orandum ad fundendum sudorem sanguineum tendit, cras inter latrones medius in cruce spectandus, & vobis altercatione nimium intempestivâ de pileo plumatili contenditis? Apage hanc concertationem hoc loci & temporis absurdissimam. Diaboli tentatoris instigatio est.

Quam verè Ambrosius: Hoc ipso, inquit, perniciosior Ambitio, quòd blanda quadam est conciliatricula dignitatum, & sape quos virtus nulla delectant, quos nulla potuit movere luxuria, nulla avaritia subruere, crimine facit, ambitio. Habet enim forenses gratiam, domesticum periculum, & ut dominetur aliis, prius servit; curvatur obsequio ut honore donetur.

Non prohibemur magnanimitatem ostendere, & honoris fundamentum jacere, hoc est, honore digna facere, sed honorem querere vetans Si accides: Noli, ait, querere cathedram honoris. In virtutis actione duo sunt, honor & meritum, ille Dei, istud hominis est; qui Deo sapit honorem, illi Deus aufert meritum. Eos qui honorem querunt, reprehendens Christus: Amant primos honor & salubritas, inquit, in cenis, & primas cathedras in Synagogis, & scabitationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi. Honorem sili querebant, non illos honor.

At pulchrum est, digito monstrari, & dicitur, hic est. At etiam non ignota sunt priscorum cautivæculæ fabellæ Icarus & Phaethon. Quanto altior fuit utriusque ascensus, tanto gravior casus. Veritas & aculum scimus: Quod aliis est hominibus, abominatio est apud Deum.

Hinc Chryostomus altum ingens dicens: Græve quiddam est, ait, Ambitio, grave, inquam, & que animam perdere valeat. Quemadmodum saxi venti in tranquillum mare delati, totum ab uno subruunt, sic & Ambitio, & turpis questus animam subvertunt omnia subvertunt. * Excæcat mentis intuitum præcipue glorie furor. Nam pecunias quidem contemnere volenti satis est facile; honorem autem à multis collatum despiciere, multi laboris indiget, magna est sapientia. Non est enim, non est, inquam, vitium ita tyrannicum, & ubique dominans ex malorum jori quidem, vel ex minori parte, astramen ubique. Cogita, cum gloriam concupiscis, quòd eam sis affecturus: sed disce finem, & nihil venies. Cogita, quantum res habeat jacturam, quot & qualibus bonis priver. Cogita, quòd Deus videt, & omnem illam extingues concupiscentiam: de terra recedes, ad illud celeste respicias theatrum. Homines licet laudaverint, mox tamen accusant, vel invident, vel carpunt. Sed hoc si non fuerint, nihil omnino tamen laudato profunt. Nihil hominum gloria vitius. Honore delectaris? Hunc expelle, sciens quòd te debitorem constituit. Anima cupiens honorem & glorificari, non videbit regnum calorum. Plumatilis pileus ad lævæ ducit adtra Proserpinæ.

Hunc ipsum plumatilem pileum probè inspicies Bernardus: Ambitio, inquit, subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, livoris parens, virtutum origo, criminum fomes, virtutum erugo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remediis morbos creans, generans ex medicinâ languorem. Quantos hoc negotium perambulans in tenebris trudi fecit in tenebras exteriores, veste stoltans nuptiali, & virtutum exercitia sicut pietatis evacuans? Quantos ergo pestis hæc nequiter supplantatos, turpiter deiecit, ut ceteri quoque quos latuit occultus effossor, subitam expavescerent ad ruinam? Ambitionis via, adoratio diaboli, ambitionis usus brevis, finis ignotus. O ambitio, ambientium crux, quomodo omnes torques, & tamen omnibus places? Nil acerbius cruciat, nil molestius inquietat, nil tamen apud miseros mortales crebrius negotiis

Chryso...
Luc. cap. 22.
vers. 24.
Ar. 10. 5.
l. 4. in c. 4.
Luc. mibi
pag. 50.
Ar. 10. 5.
l. 4. in c. 4.
Luc. mibi
pag. 50.
Ecclesi. cap. 7.
vers. 4.
In virtutis
actione
duo sunt,
honor &
meritum.
Matt. c. 23.
v. 6. & 7.
Perfusus
Sat. 1.
Luc. cap. 16.
vers. 15.
Chrys. 10. 3.
inc. 19. Ioan.
hom. 83. mi-
hi pag. 338.
Chrys. 10. 5.
hom. 42. ad
pop. Antio-
cheum, mi-
hi pag. 261.
* Elementa
malorum
Avaritia &
Ambitio C.
proximo
priori.

Ar. 10. 5.
l. 4. in c. 4.
Luc. mibi
pag. 50.
Ecclesi. cap. 7.
vers. 4.
In virtutis
actione
duo sunt,
honor &
meritum.
Matt. c. 23.
v. 6. & 7.
Perfusus
Sat. 1.
Luc. cap. 16.
vers. 15.
Chrys. 10. 3.
inc. 19. Ioan.
hom. 83. mi-
hi pag. 338.
Chrys. 10. 5.
hom. 42. ad
pop. Antio-
cheum, mi-
hi pag. 261.
* Elementa
malorum
Avaritia &
Ambitio C.
proximo
priori.

*negotii ejus. Quam pauci evadunt, quibus non dominandi li-
bido dominetur?*

§. II.

*Ambitio-
nis tenta-
tio totum
orbem pæne
evertit.*

Hæc ambitionis tentatio universum pæne Orbem evertit. Ab hac unâ peste quot lacrymæ, quot ubique mala? Quot amica, non dicam convivia, sed quot præclara Principum & Electorum comitia hæc sola furia, Ambitio disturbavit unica? Hic princeps præcedere contendebat, sed abnuebat ille sequi. Hinc sæpe rebus infectis, animis offensus subitò discessum est. Hinc & alii conventus creberrimè soluti, ob unicum illud ambitiosum P. A. C. E. D. E. R. E. Quot jam annis in Europâ fovimus bella sed sanè miserrima, quæ alternantibus victoriis utraque partem misère attriverunt & fortunis exhausterunt pæne omnibus. Sic utraque pars vicit, & neutra vicit. Occasiones rei optimè gerendæ frequentissimè turbavit ambitionis ducum & ambitio, quolibet eorum primas ambiente. Eadem in Aulis & Curijs turbæ sunt, ob hunc ipsum plumosum pileum. Nemo non vult ornari his cristis. Sed hinc everfiones domorum, civitatum, regnorum, Orbis. Nec enim ullum facinus intentatum linquit ambitio, nec ulli hominum parci, nec ipsi Deo, sed nec ipsa sibi, ut potiatur votis ad omnes scelera species impellit.

*Ad impro-
bas cædes
imperandi
libidine
incitati:
Egyptius
Pharao,
Herodes
Ascaloni-
ta,
* Menæa
Græcorum
expresse,
Abimelech-
chus.
Judic. cap. 9.
vers. 5.
Rex im-
pius Saul.*

Egyptius tyrannus Pharao, ne quem regali folio metum injiceret Hebræi, omnes eorum infantes masculos velut catellos mergi jussit flumine. Herodes Magnus Ascalonita, ne quis infantulus Hebræus in spem regni succresceret, quatuordecim millia infantum, ut tradit, ferro messuit.

Abimelechus, ut sibi uni regnum, quod ambierat, emareret, fratres suos omnes, septuaginta numero super unum lapidem jugulari jussit.

Rex impius Saul, quia sibi sacroque regno metuebat à Davide, capitalibus infidiis famulorum fidelissimum locis omnibus infectis, insuper octoginta quinque Sacerdotes, quod Davidi favissent, velut victimas macra- vit, urbem Sacerdotum Noben cepit, & in eâ omnes interfecit.

Abfalon. Abfalon cristatus Phaëthon ut sede regni parentem optimum non evomeret tantum, sed vi ejiceret, arma impia rebellis filius movit in suum genitorem, virtum charissimum.

Romanus. Constantinus VIII. Porphyrogenitus, quod Curo-palates docet, cum annis quadraginta novem imperii clavum tenuisset, à suomer filio Romano toxicum accepit, hoc uno nomine precipitatum, quod nimium diu imperasset.

Franciscus I. Franciscus I. Galliarum Rex cum Carolo V. Imperatore pacem sanciens sed parum diuturnam: Ille enim, ajebat, non superiorem; ego non parem fero. Ubi hæc tales sunt pluma, ibi parum est firmæ pacis & concordie. Bovi uni campus non gratior in pabulum satis est, pluribus elephantis silva sufficit: homini ambitioso non totus mundus. Omnium sæculorum ephemeridas, fastos, annales, chronica inspicere, plena omnia dissensionibus, injuriis, cædibus ob honorum plumas. Quid narro præca: in oculis sunt recentissima. Ambitionis Fridlandiæ præcipitum quis heri natus infans non ignorat? Paucissimis summam rem complector. Albertus de Walstein è nobili jam Fridlandiæ, Pharodeni, Lugiduni, Sabaria, princeps, Ferdinandi II. dux supremus, è fastigii ascendit ut proximum fuerit, Boëmiæ regem salutare. Eo certè molitionibus bellicis ambitionem suam extulit, ut diadema sceptrumque regium sibi jam longè certissimum suâ se manu gestare sit visus. Sed parum hoc illi, Regem esse: Imperatorem agere jam illi decretum erat. Nam Cæsarem suum ita in ordinem redigere certè destinarat, ut Cæsaris filii aquam suis manibus cogere-
tur infarlere. Atque hæc certis non solum consiliis, sed

*Ambitio-
nis Frid-
landiæ præ-
cipitum.*

viribus bellicis, & conspirationibus occultis è erant deducta: ut hoc unum restare videretur, capite coronam regiam recipere & Imperatoris dominum promulgari. Omnia in hunc finem paratissima credebantur. Hic aliud cælo decretum venit. Nam duces nationis peregrinæ nec rogati, nec promissis aut pretio induciti, mandati Cæsari etiamnum ignari pulcherrimam cædem aggressi Germaniæ proditorem in conclavi confoderunt. Neque hoc arduum facinus sui luci commode causâ patrârunt. Nam omnem prædam principis cæsi non sibi rapuerunt, sed quid eâ Imperator fieri vellet, exquisiverunt. Et quod amplius mireris. Habuit dux Fridlandus in sui custodiam famulorum ducentos, & amicorum plurimos, copiosissimum tam in urbe, quam extra eam militem. Nihilominus soli quadraginta homines rem omnium periculosissimam ausi, ad epilogum tamen hanc tragediam felicissimè perduxerunt Anno Christiano 1634. die 26. Februarii: quo quidem die, ejusdem Fridlandi principis imperio Jesuitæ omnes, qui tunc quidem Prægæ agerent, unâ cum Optimatibus aut occidendi, aut regno exigendi fuissent.

O Deus, ejus providentia in sui dispositione non fallitur! *Iustus es Domine, & rectum judicium tuum.* Nam Egræ ipsa urbe, in eo ipso conclavi, ut ajunt, ubi supremam militiæ potestatem accepit, hanc ipsam cum vitâ perdidit. Imò eodem ipso mense, eadè que hebdomade, quâ ante annum proximè elapsam in innocentibus fugâ regendâ saviit, & ipse de medio sublatus est. Cum enim grandi prælio contra Syciæ regem Adolphum Gustavum ad urbem Luzam infeliciter conflixisset, eos qui pugnâ infausâ causam præmaturâ ex acie fugâ dedisse videbantur, duci & cædi jussit. Ex his dux Sagen/ Comes Broglianus, & juvenis nobilissimus de Wobernaw publicè testari se infones mori, & porro ad divinû tribunal invitare, & responsum Fridlandium, quando nec dicta nec obtestationes ullius hominis apud suriosum ducera valerent. Nec fessit ista ad supremum Judicem postulario. Annus abiit, & illo ipso tempore annuo Albertus Walsteinus in jus ambulavit.

Ita Deus potentes de sede deponit. Militiæ nomen cum dedisset Walsteinus, brevi ad honoris culmen errore hominum emerfit, Cæsariani militis renunciatus Imperator. Summam armorum potestatem nactus tentare ausus est, quantum nocere posset armatum scelus. Gloria alienæ invidus, suæ ambitionis, fortissimos duces plerumque in castris orari jussit, ne Imperatoris sui in campo inertiam damnarent. Timidus aut perfidus percipit hosti, at verò crudelis amicorum bona rapinæ militum objecit. Diu visus est dubitare, Numine an astris humanæ regerentur. Tandem maluit ab astris felicitatem sibi polliceri, à Ferdinando II. Imperatore è bonorum ac opum evectus est, quò nec impudentis militis vota aspirassent. Verum ter ingratus, ter perfidus, in Dominum & in Auctorem dignitatis suæ conspiravit non levibus præsidii fultus. Et certè benefactori optimo vitam ac prolem, Principi dignissimo sceptrum ac coronam ambitu vix audito abstulisset, nisi Numen illum non astra sustulissent. Tandem leçtissimorum militum armis confossus funestissimæ ambitionis dedit penas. Pæne nefas, honestâ eum manu occumbere, quem non puduit tam inhonestis actibus coronam quaerere. Anno salutis reparatæ 1683. die 14. Septembris natus est Walsteinus: Egræ in Bohemiâ anno 1634. die 25. Februarii sub noctem vivere desuit, ætatis anno quinquagesimo primo.

O ambitio, ô pestis & lues Orbis, origo scelerum, tinea virtutum! sapiens Romanus ambitionem omnem gravissimè detestatus: *Ambitio, inquit, res tumida est, vana, ventosa nullum habet terminum; tam sollicita est, ne quem ante se videat, quam post se alium. Non patitur quemquam* pag. 187. ambitio

ambitio in ea mensurâ honorum conquirere, qua quondam A
ejus fuit impudens votum, quò scilicet pervenire, cum pat-
vis obscuri que esset, nec optate quidem ausus fuisset.
At ea nunc affectus, iterum altiora, atque altiora quat-
rit. Fit series infinita. Quid tandem præcipitium. Huc
demum stygii pileonis tentamina, huc plumosus pileus,
huc hominis ambitiosi vota perducunt. Eruditè dixit
Favorinus Philosophus: Ambitio partim ridiculos, partim
miserabiles, partim odiosos facit. Quid hic remediis? Triplex
paucissimis suggero.

§. III.

Primum: probè nosse immoderatum illud & an-
xium honoris desiderium, merum esse diaboli ten-
tamentum, quod malis maximis Orbem implet, quod
Christi Collegium turbavit, quod à regno Dei plurimos
abduxit, & etiamnum numerosissimam turbam abdu-
cit. Quisquis animam suam Satane non exponere vult
venale, caveat vasferrium hunc pileonem, plumas &
cristas caveat, ambitionem omnem fugiat. Præclare
scripsit Augustinus de sententiâ Catonis: Omnia virtutis
præmia ambitio possidet.

Alterum: In scholâ Christi contrarium profus doce-
tur. Christus aperitissimè suis præcipit: Vos autem non sic.
In Christi lyceo honoratissimus est qui humilior & submis-
sior, honoratissimus qui animi demississimi ac humili-
mus. Homines vani, sui ipsius amatores & Mundi de
plumis & cristis litrigent: Vos autem non sic. Nil penitus
loci sit inter vos ulli ambitioni: pileum aut sertum plu-
meum etiam oblatum rejicite, caicas, discernite. Ve-
stris animis nunquam excidat me Magistrum esse man-
suetudinis & humilitatis, non elationis aut ambitionis.
Alii humanam gloriam adspiciunt: Vos autem non sic. Ali-
ter enim à me instituti estis, ego honorum doctore con-
tempnum, non studium. Hoc genus & idololatræ se-
ctatur. Vos autem non sic: Nam qui major est in vobis, fiat
sicut minor, & qui præcessor est, sicut ministrator.

Tertium: A studio sui ipsius carnifex, sicut invidia,
cruciatu & dolore inferi admirabiles, in hoc & Orbe
altero. Testis sat locuples Augustinus: Inhabam, inquit,
honoribus, lucris, conjugio: & tu irridebas. Patiebar in eis cu-
pido, amarissimas difficultates, te propitio tanto magis,
quandò minus sinebas mihi dulcescere, quod non eras tu. Et heu
lacrymabilem psalmum cantant in tartaro ii, quos ambi-
tio in transversum egit, qui honorum cristas rebus
omnibus anteposuerunt, qui sero plumeo cotonati,
non magni æstimarunt cælum, hi apud inferos jam ca-
nunt, sed serò nimis. Quid nobis profuit superbia? His olim
dulcius fuisse mori, quam aliquid existimationis acqui-
sire perdere. Jam moriuntur, & æternum. Jam demum
intelligunt Phryges serò sapientes extremæ fuisse stulti-
tiæ honorum plumulas colligere, & negligere regnum
immortale. Vos ergo, Christiani, non sic: exempla vo-
sanctiora ducunt ad honores non perituros. Ambitio-
sum Aman altissimum expectat patibulum.

Verum tam vaser & nequam est diabolus tentator,
ut quos pileo vel sero plumeo nequit fallere, iis serum
plumbeum infixis aculeis & spinis horridum imponat,
quos honorum cupidine non decipit, eos spiritu blasphemie
& miris conscientie angoribus invadit. Sunt homi-
nes bonæ sed simplicioris plerumque mentis, quibus
cacodæmon adversus Deum & superos teterrimas &
atrocissimas cogitationes suggerit, quibus conscientia,
præsertim ex se jam ante pavida ita terretur ac pertur-
batur, ut ejuscemodi homines rerum suarum trepidi in
maximas adducantur angustias. Nonnunquam non
animo tantum ægri, sed ipso etiam corpore tabescunt,
cibus, potus, somnus, non ut solebant, eos resciant,
subinde tales non procul ab insanâ & phrenesi absunt;
tedet illos vivere. Nec adeò rarum hoc viris feminisque
contingit. Aliquando hæc mali origo est: Initio vulnus

istud aliòquì minimè periculosum non satis est dete-
ctum. Interca dies noctesq; tentatio velut teredo * rodit *
& consumit, & quidem præcipuè, quod observatum, *
tempore ineundæ orationis, percipiendæ Eucharistiæ
& animi curandi. Hic pessimæ cogitationes magno im-
petu consternatos obruunt.

Huic malo mederi non difficile, modò ægri capiant
medentis dicta & sequantur. 1. Ante omnia qui eo
modo tentatur, sciat verba illa tam impia, cogitationes
illas tam nefandas, non esse suas sed diaboli, & ideo non
citrandas. Prudenter Climacus præceptiunculas sed sa-
lutares instillans: Non solent eos diaboli oppugnare, inquit,
qui non dimicant cum ipsis. 2. Qui liberari cupit, pro certo
habeat, non suam animam cogitationum tam detesta-
bilibus esse causam, sed impurum illum spiritum, ideo
quæ ab eo suggeruntur, contemnenda omnia. Satis est
unum illud respondisse: Vade satana. 3. Quisquis hic
pugnare, & collato pede confertisque armis vult con-
tendere, ventos includere, fulgetrum manibus prehen-
dere conatur. Qui hunc spiritum despiciat, liber evadit;
qui ei aliter reluctari nititur, tandem subiacet. 4. Ma-
gno sit solatio, si hac de re interrogatus: Num illæ cogi-
tationes illi placeant? Animo possit dicere: Extremè dis-
plicent, & odi, & arceo. Hic salva res. Non igitur, mi
Christiane, metuas, ne tibi ista noceant, si tibi tantoperè
displiceant.

Climacus, quem dixi, ut tantò firmiùs erudiat ten-
tatos, rem gestam ex fide memorans: Homo religiosus,
inquit, rerum suarum satagens & industrius annis viginti
jejunis ac vigiliis macerare carnem institit, nec tamen
quidquam se profecisse credidit. Etenim blasphemias,
& immunditiæ spiritus assiduè illi inhærebat, vexabat,
obtundebat nefandis cogitationibus. Demum se impa-
rem hosti censuit insulibus tam malignis & continuis
oppugnatus. Hæc ergo cepit consilii. Tentationis suæ
voce impias scripsit chartæ, quam profundissimo seni
obtulit legendam, tanquam rei atrocissimæ grande arca-
num. Ille interim prostratus in terram, contra obtueri
senem non audebat. Cùm verò senex legisset scriptum,
subrisit, & unâ jacentem erigens: Pone, inquit, mi fili,
tuam manum super oculos meos. Fecit, quæ fuerat jus-
sus. Mox iterum hatu senior. Tuum hoc peccatum, ait,
mei capitis periculum esto; torum ego in me recipio,
quorquor demum annis, & oppugnaverit aut oppugna-
turus sit. Tu istud unum observa, ut quidquid hujusce
suggestionis est, floccipendas & pro nihilo æstimes. Tam
miti documento ita roboratus est æger, ut antè morbus
illius evanesceret, quam ille senis cellâ excederet. Hoc
ille ipse, ait Climacus, cui invid contigit, Deo gratias
agens mihi retulit.

Ita nimirum diabolus tentator longè astutissimus,
quos pileo seròve plumeo nequit fallere, illis imponere
conatur plumbeum, ut quos honorum blandimentis
non circumvenit, eos conscientie terroribus irretiat.
Pugna prima periculosa, altera, non tantum quia cre-
brior & communior, sed etiam quia ad fallendum ac-
commodatior. Verum, pars magna est victoria, scire
hæc esse mera diaboli tentamenta. Nemo animum de-
mitat; Quisquis tentatur cum Plalte regio canter: In te
Psal. 7. 30.
eripiar à tentatione, & in Deo meo transgrediar murum.

CAPUT IV.

Tentatoris genius, præcipue artes, & di-
verse tentandi fallacia.

Pelagus interpres è Græco memorat Mosem abba-
tem tam validis tentationibus à diabolo exagita-
tum, ut ille tugurio se continere amplius non potuerit,
sed locum eò temporis habitatum, qui Petra dicebatur,
cellamque deserens, velut ex acie fugitivus ad Abbatem
Ildorum.

Diabolus quos am-
bitione no-
poteft fal-
lere, miris
conscientie
angoribus
invadit.

Contra hos ang-
res medi-
camina:
Primum.
Secundum.
Tertium.
Quartum.
Climacus
gradu 23. &
messabil co-
gitat. mihi
pag. 209.

Isidorum venerit luctam animi expositurus. Hunc Isidorus familiariter rogavit: Malis ne cederet, ad cellam suam rediret, suamque pugnam Deo auxiliatori optimo committeret. Cui Moles: Mi pater, inquit, non possum. Illum igitur Isidorus in locum edium educens: Ad solem, inquit, occidit. Tem respice. Fecit Moles, quod iustus, & vidit immensam multitudinem cacodæmonum, qui omnes ad pugnandum & invadendum videbantur paratissimi. Mox iterum Isidorus: Nunc verò ait, flecte oculos & surgentem solem intueri. Hic etiam obsecutus Moles innumeris Angelorum exercitus vidit. Ad hoc spectaculi digitum intendens Isidorus: En istæ sunt, inquit, auxiliares copiae, quæ nobis præsidium ferunt adversus omnes hostes. Plures igitur sunt & longè fortiores, qui nos adiutant, quàm qui oppugnant.

In hominibus tentandis tanta est diaboli vigilantia & solertia, ut vero nomine appelleretur Tentator. Hujus Tentatoris genium, & primas ejus in tentando artes, hoc capite sub aspectum subjiciemus.

§. I.

Propter vigilantiam & solertiam diabolus vocatur Tentator.

Diaboli primarius labor est tentare. *Dens. c. 13. vers. 3.* *Gen. c. 22. vers. 1.* *Sap. c. 3. v. 5.* *Iac. c. 1. v. 13.* Tentat nos Deus ut amicus, Diabolus ut adversarius & inimicus.

2. Cor. c. 2. vers. 11.

Matth. c. 4. vers. 3.

Pelag. libell. 11. n. 33. *apud Rosv. v. 611.*

Nō solum impetus diaboli observandi, sed etiam cogitationum intimarum immunditiam exhaurire. Civitas, quæ non tantum ante mœnia, sed intra portas intestinum habet hostem, excubiis eger accuratissimis: ita planè cum diabolus non oculos solum & aures & linguam & manus, sed etiam voluntatem atque intelligentiam sollicitet ad malum, & pravarum cogitationum aliquot myriadas in animo serat, summâ opus est vigilantia. Quod Petrus Chrysologus exponens:

Petrus Chrysolog. serm. 96. m. 254.

*Quantum in se. Diabolus subtilissime tentat.

Diaboli primarius labor hominem tentare. Quid dicitur dicendum de Deo? Quando Israël Moles tam aperte commōens: Tentat vos, inquit, Dominus Deus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non. Pari modo tentavit Deus Abraham. Idem affirmat sapientia: Quoniam Deus tentavit eos. Atqui Jacobus Domini discipulus: Deus intentator malorum est, ipse autem neminem tentat. Quor Moles ait, Jacobus negat. Qui conciliabimus partes tam sibi adversas? In expedito res est: Tentat nos Deus ut amicus. Hinc rectissime intentator malorum dicitur, quia neminem tentat, ut decipiat, aut seducat, sed ut probeat & exerceat. Tentat nos diabolus ut adversarius & inimicus, ad præcipitia ducit, ut dejiciat, alliciat, ut interimat. Hic Tentator nobis optime noscendus, quia revera innumeris hoc ipso male pugnant, quia hostem suum non norunt. Hinc insidias minus cavent, fallacias non observant, perfidissimo impostori fidunt. Hic sollicitè admonens Paulus: *Vt non circumveniamur, inquit, à satanâ, non enim ignoramus cogitationes ejus.*

Experientissimus tentator est diabolus. Hoc nominis Matthæus illi tribuit. *Et accedens tentator dixit. Quem admodum verò Poëtæ nomen Virgilio, Oratoris Tullio, Philosophi præ omnibus aliis attribuitur Aristoteli, ita nomen Tentatoris ex asse convenit diabolo: Allucere, tentare, decipere, illius artes & munia sunt. Syncretica sancta femina, Pelagio teste, solebat dicere: Adversus dæmones nos undequaque armatos esse convenit. Foris & intus oppugnamur. Nam uti navis aliquando irruentium fluctuum mole obruitur, non raro intrinsecus augefcente nimium sentinâ mergitur; ita & nos quoque operum extra commissorum iniquitate damnatur, sæpe attentum nequitia cogitationum in exitum adducimur. Ideo necessarium est non solum extra spirituum immundorum impetus observare, verum etiam cogitationum intimarum immunditiam exhaurire. Civitas, quæ non tantum ante mœnia, sed intra portas intestinum habet hostem, excubiis eger accuratissimis: ita planè cum diabolus non oculos solum & aures & linguam & manus, sed etiam voluntatem atque intelligentiam sollicitet ad malum, & pravarum cogitationum aliquot myriadas in animo serat, summâ opus est vigilantia. Quod Petrus Chrysologus exponens: Diabolus, inquit, non querit hominem, sed hominis interitum querit. Ille malis nostris gaudet, surgit ruinis nostris, nostris vulneribus convalescit, nostrum sanguinem sicut, nostrâ saturatur ex carne, nostris vivit ex partibus. Diabolus hominem non vult habere, sed perdere. Quare? Quia ad calum, unde ille cecidit, non vult, non fert, non patitur hominem pervenire. Hinc subtilissime tentat. Non quoniam illecebrosâ*

A carnis suggestione ita impugnat, ut non cupiat tentando vincere, sed ut homo tentationis victor, vanâ gloriâ sese efferat: hoc ille cupit, hoc querit. Et quàm istud subtiliter? Subtilem hanc vafritiem Bernardus explicans: Ergone, inquit, bestia sumus nos? Bestia profus. Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est juvencis insipientibus. † Bestia profectò sunt homines, oves errantes, non habentes pastorem. Quid superbis, ô homo? Quid te sciolum jactas? Vide quia bestia factus es, cui venande laquei preparantur. Sed qui sunt venatores isti? Venatores utique pessimi & nequissimi, callidissimi & crudelissimi. Venatores qui cornu non sonant ut audiantur, sed sagittant in oculis immaculatum. Ipsi rectores sunt tenebrarum harum, astutissimi versutia & malicia diabolica fraudis, ita ut sicut est ante venatorem bestia, sic ad eorum comparationem sit quilibet astutissimus hominum, præter eos dumtaxat, qui cum Apostolo non ignorant cogitationes eorum, quibus in Dei sapientiâ datum est fraudes deprehendere malignorum. Obscuro vos novella plantationem boni & mali, nolite sequi cordis vestri judicium, nolite abundare in sensu vestro: ne vos tanquam rudes adhuc versutus ille venator decipiat. Sed ecce quia jam venatores & bestias novimus, quisnam sit laqueus iste, quarendum est. Ostendat nobis Apostolus, laqueum istum, ipse enim venatorem illorum non ignorat cogitationes. Dic nobis, inquam, beate Paule, quis sit laqueus iste diaboli? Qui volunt, inquit, divites fieri in hoc saeculo, incidunt in tentationes, & in laqueum diaboli. Ergone laqueus diaboli divitias sunt hujus sæculi? Heu quàm paucos invenimus, qui ab hoc laqueo liberari exultent, quàm multos qui dolent, quod parum sibi videntur irretiti, & adhuc quantum possunt, ipsi se involvere & intricare laborant. Ita laqueos & pedicas amplectimur pro aureis & gemmeis armillis. Tentationes diaboli subtilissimæ.

Protogenes pictorum celeberrimus, quod Plinius narrat, Rhodi vivebat: quò cum Apelles adnavigasset, avidus cognoscendi opera ejus, famâ sibi tantum cognitum continuo officinam petiit. Aberat ipse sed tabulam amplæ magnitudinis in machinâ aptatâ picturæ, anus una custodiebat. Hæc Protogenem foris esse respondit, interrogavit quæ à quo quaeritum diceret. Ab hoc, inquit Apelles, atreptoque penicillo lineam ex colore duxit summæ tenuitatis per tabulam. Reverso Protogeni, quæ gesta erant, anus indicavit. Ferunt artificem protenus contemplatum subtilitatem, dixisse: Ergo Apelles Rhodum venit: non enim in alium cadit tam abolutum opus. Mox & ipse Protogenes alio colore subtiliorem lineam, in illâ ipsâ telâ duxit præceptitque abiens, si rediret vir ille peregrinus, ductum tenuioris lineæ ostenderet, adjiceretque hunc esse, quem quaereret. Atque ita evenit. Revertitur enim Apelles, sed vincti erubescens tertio colore lineas secuit, nullum relinquens amplius subtilitati locum. At Protogenes victum se confessus, in portum devolvit, hospitem quaerens. Placuitque sic eam tabulam posteris tradi, omnium quidem, sed artificum præcipuo miraculo. Consumptam eam constat priore incendio domûs Cæsaris in palatio, avidè ante à nobis spectatam, spatiofiore amplitudine nihil aliud continentem, quàm lineas visum effugientes, inter egestia multorum opera, inani similem & eo ipso allicientem tanto subtilitatis prodigio. Uti artifices isti lineas pingebant, ita diaboli tentationes adornant subtilissimas & reverâ visum effugientes. Sed singulares aliquot tentandi modos & technas, quibus utitur, particulatim aperiamus.

§. II.

I. **S**ub necessitate velo tentat. Quàm multos aggreditur. Sub premit necessitas, tu jam vide, quæ te alas. Rarò calum velo tentat. pluit panibus: opulenti plerumque tantum habent avartitæ quantum pecuniæ. Petiit liberalitas inter homines. Nemo

Nemo gratis vel buccam panis potrigit. Circumspice igitur, unde vestem pares & alimoniam. Ita blandè in- serpit hæc tentatio, ut demum furta, usura, aliæque ar- res improbæ hoc honestatis pallio teclatæ censeantur non iniquæ. Necessitas, ajunt, non habet legem. Ita nubes sed egenæ virgines, ita viduæ juniores, aliæque feminae, ut egestatem fugiant, frontem exuunt, & venalem vul- gant pudicitiam. Nimirum ut corpus servent jugulant animam. Paupertas, ajunt, eò nos adigit. Pessima & stultissima commutatio, vendere animam, ne operi- mentum desit corpori. Ita quotidie dum mensam ac- cumbinus, dum cibum potumque sumimus specioso necessitatis nomine, in cibo potumque metas temperan- tiæ transilimus. Prandia cenæque nostræ tentationibus assiduis plene sunt. Hic ergo assidue cum regio psalte precandum: De necessitatibus meis erue me.

II. Ad cuiusvis sese inclinationem attemperat. Talem aviculari cibum ministrat, talem pisciculis escam obicit, qualem scit appetiturus. Est qui nummos amat: huic si moneram monstres, quocunque lubuerit eum, facillimè pertrahet. Alius honorum appetentissimus, laude & inani aurâ gloriæ mirificè pacitur. Ille verò patinas & calices sectatur; hic à vino velut stipula à succino trahit- tur. Aliis voluptates sunt, quod ferro Magnes; à volu- ptatibus ad omnem criminum turpitudinem ducuntur. Alius canes & equos intemperanter amat, hic tes- seras, frivillum, pictas chartulas, alveum lusorium in oblectamentis habet, iste pacitur colloquiis, ille convi- viis indulget, alii nitorem vestium curant

trahit sua quemque vorupps.

Florentem cythilum sequitur capella, saccharum & amygdales sumia; Ramum viridem, inquit Augustinus, post ostendit ovi, & trahit illam; Noces puero demonstrantur & trahitur. Et quod currit, trahitur, amando trahitur. Ita om- nino diabolus suis quemque trahit amoribus ac pro- pensionibus, suas ille novit exactissimè, & longè me- lius, quàm suas ipse noverit homo. Sed de hoc paulò post plura.

III. Eâ quemlibet parte oppugnat quâ debilissimus est. Lupum ajunt faucibus robustissimum esse, infirmis- simum tergo; hic ergo feriendus; lupi tergum, non fauces diverberandum. Diaboli tergum nostra caro est; hac sese tegit, & abscondit. Hanc igitur feriat, qui diabolum vult percussum.

IV. Occasionem offert delinquendis; commendat eas, sua- det arripendas; Januam pandit, & invitans ad ingres- sum: Tu tantum ingrederere, ait, mi homo, patens cernis ostium, ingrederere. Pone fellam: Tu modo hic confide, inquit, tibi hæc quies est parata. Qui fatuus est, & sui negligens, ingreditur & confidet. Hic victus est.

V. Obrinere malis nititur tentatum, ut eâ mole pressus omnem animum ulterius pugnandi abjiciat, & ipse sibi dicat: Actum est, non sum ferendo amplius tam conti- nuas vexationes; tot hostiles impetus sustinere non pos- sum. Hæc nimis diuturna est obsidio; dedam me hosti. Ita Jobum tot morbis, tot doloribus; tot annis ad eò fatigandum censuit, ut in apertam demum impatien- tiam pertraheret. Sed spe suâ frustratus est tentator. Pa- tientiam Jobus non excussit, quantumcumque graviter & diu tentatus.

VI. Sape subitò imparatum, ostentem, semisomnem, ut prado & latro invadit. Hebræus rex David postquam sua- viter fuisset meridiatus, in solario deambulabat otiosus, nec ullum scelus animo coquebat; non libidines, non cædem meditabatur. Sed ecce mox adfuit tentator, & nullas insidias metuentem aggressus, oculos primùm in vicinam viridarium, deinde in lavantem feminam tra- xit. Hinc libidinum flammæ, hinc incendium fœdissi- mum vix ullis lacrymis extinguendum.

VII. Suadet, quod in se bonum, sed ratione temporis, vel persona, vel loci occultè malum est. Nonnumquam tenta-

tionis bonus est finis, sed mala sunt, quæ medio inrer- bonum, sed currunt. Exempli gratia: Ut elemosynas quis erogat, ratione temporis, pecunias undecunque per fas & nefas corrogat. Fipis vel perlo- bonus, sed via ad finem non bona. Pari modo: Elemo- nae, vel lo- synas quis largitur, ne avarus habeatur. Hic via quidem bona est, sed via finis est malus. Ita diabolus tentator malum est. exomologesin suadet, sed imperfectam & sacrilegam.

§. III.

VIII. Consili sui plerunque plurimus adfert rationes, 8. Consilii sed fucatus. Hebræis Pontificibus totique sui plerun- que pluri- curiæ Solimæ magnificis rationibus persuasit Chri- stum licet hominem innocentissimum omnium occi- dendum. Causarum causa fuit illud Cæbis idolum, sed fucatus, Ratio status. Hinc acerbatæ rationes illæ: Vir iste unde- Causarum quaque omnes ad se trahit, ex omni vicina regione in- caussa oc- cisionis cisionis Christi fuit Ratio ita- tus.

An non ab ore illius excerptæ voces illæ? Serpentes, Geni- Math c. 23. mina viperarum, Generatio mala & adultera, Hypocrita, Se- vers. 33. & pulchra dealbata, Caci & cæcorum duces. Hæc talia ore ple- c. 12. v. 39. no in Legis peritos, Scribas, Phariseos effundit, & ple- c. 16. v. 4. bem adversus eos concitat. Deinde homo est thauma- c. cap. 23. turgus & signa patrat grandia, sed quâ virtute? Neque vers. 24. hoc nescire potest Syriæ præses Pontius Pilatus. Quod c. 27. ubi Romani fuerint odorati, mox aderunt, nôque mag- is sub jugum mittent, sanctissimum templum eripient, gètem nostram omnem & regionem oppriment. Qua- propter res nostras agamus, & quod magistratum de- cecet, iniuria nascentis mali eliminemus solerti vigilantia, Virum illum Galilæum Nazarenum è medio tollamus. Ita factiose illius donciones cessabunt. Alioqui hostem inquilinum asinus. Res cætrè proxime teclationem est.

Maturè igitur, ne quid Respublica detrimenti capiat, religionum Novatorem in crucem tolli curemus, ut omnis plebs videat se splendide deceptam. Ita Caiphas in pleno Patrum consensu: Vos, inquit, nescitis quidquam, Tom cap. 11. nec cogitatis, quia expedit nobis, ut unus moriatur homo pro vers. 50. populo, & non tota gens pereat. Si virum hunc vivere sinamus, in totius gentis perniciem id verget.

An non speciosi Jaris tæuli sunt isti? Profectò specio- sissimi. Ita parricidale, sanimum facinus adumbratis, sed tamen formosis rationibus fuit velatum. Ita diabolus tentationes suas, & multos scelerum miliones vendit sub palliolo virtutis. Nôs interim blandimur nobis, dum seipsum quisque solatur hoc modo: Id respicio, id curo, has facti causas, has rationes habeo. Sed non continuo licitum, quod certis de causis factum, nisi bonæ ac probatæ sint causæ. Nec satis est posse rationes adferre rei malè gestæ; quis enim hoc non potest? Et quanti sunt, qui cum ratione furunt? Hoc diabolo solenne ac quotidia- num est, tærationes & scætera rationibus fucare, hamum escâ tegere, utilitatis aut honestatis, aut etiam necessita- tis mantelam deformitati vitiorum injicere.

IX. Peccatum, antequam committatur, extenuat, infini- 9. Peccatū, tam Dei misericordiam deprædicat: Non est, inquit, tam antequam grande hoc facinus atque tu putas, & insuper facillimus committa- ad penitentiam recurtus. Quid obicit, hoc audere, cum tur, exte- idem & alii faciant? Quamvisque artis est aut pruden- nuat, in fi- nitam Dei tia, aliquantulum à lineâ excitare. Audez & occasione misericor- diam de- oblata frueri. Concedendum aliquid naturæ. Offen- prædicat, sive tantilla misericordiam divinam quovis gemitu sibi propitiat. Ergo aude. Peccatum verò jam patra- tum immaniter exaggerat, Dei misericordiam velut exi- lem & arctam contrahit, ut miser homo rebus suis dis- sidens animum abjiciat, penitentiam ut rem difficilli- mam differat, intereâ noxas augeat, ita in profundum abeat, unde non facile emergat. Hanc ob causam solli- citus a.

aliqui censent, totis quadraginta diebus Christum tam acriter tentatum, ut literis id consignari non poterit, eo autem tempore transacto formam humanam induerit tentator, & spectabilis prodierit ad conflictum & certamen publicum. Ita solet hostis nequissimus discessum & fugam simulat, & repente redit ut incautum obruat, sicut Josue civitatem Hai. Cùmque elevarset clypeum ex adverso civitatis, insidie quæ latebant, surrexerunt confisus, & pergentes ad civitatem, ceperunt & succenderunt eam. Ita & diabolus agit, qui non solum fallacissimus, sed & improvisus ac importunissimus tentationes instaurat. Cùm Christum in fastigio rupis tentaret: Hec omnia, inquit, tibi dabo. Mentitus est, nec enim dare potuit, quæ fallacissimè promisit. Et quamvis abierit vitæ, rediit tamen perquam importunus. Quod divinitus Lucas patiter testatur: Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus nequiores se: Et ingressi habitant ibi. Hic interpretes Beda: Sape, inquit, antiquus hostis, postquam menti nostre tentationum certamen insulerit, ab ipso suo certamine ad tempus recedit, non ut illatæ malitiæ fidem præbeat, sed ut corda, quæ per quietem secunda reddidit, repente rediens facilius inopinatè irrumpat.

§. II.

Adhuc perseveranter admodum tentat diabolus. Cùm enim ab Angelo Hufææ regionis præside interrogaretur: Vnde venis satana? Circuivi, ait, terram, & perambulavi eam. Per circuitus gyrum, ait Gregorius, solet laboris anxietas designari. Satan ergo laborans terram circuivit, non enim se pervolasse sed perambulasse dixit. Quemadmodum dux belli civitatem obequitans, quidquid immunitum lustrat, ut illac incursionem faciat: ita diabolus nos circuit, ut exploret, quam partem impressione incurset, idque indefessus planè constantià peragit incredibili. Energumenus ille, quem Marcus memorat occurrisse Christo, domicilium habebat in monumentis, & neque catenis jam quisquam poterat eum ligare: quoniam saepe compedibus & catenis vinculus dirupisset catenas, & compedes comminasset: & nemo poterat eum domare. Hunc interrogavit Christus: Quod tibi nomen est? Et dicit ei: Legio mibi nomen est, quia multi sumus. Mi Deus, hominem unicum multa millia diabolorum, legio tota impugnet & occupet? unicuique demoni legioni hominum toti succederit. Quanta hæc sitis perendæ gentis humanæ!

Ingressus Christus urbem Galilæam Capharnaum, docuit in synagoga. Hic homo à malo demone infessus exclamavit: Quid nobis & tibi, Jesu Nazarenè? Venisti perdere nos. Ita illi duo Energumeni clamaverunt: Quid nobis & tibi, Jesu, fili Dei? venisti hic ante tempus torquere nos. Expulsi, non torserunt eos novis suppliciis. Sed satis hoc tormenti erat cogi humanum hospitium deserere; salutem nostram perditionem suam interpretantur. Hinc Paulus ad vigilantiam nos expergefaciens: Non est, nobis, inquit, colluctatio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principes & potestates, adversus Mundi rectores & tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia in caelestibus. Propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere. Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli.

Verissimi sunt illi gemitus: Heu qualis est hæc vita, ubi non desunt tribulationes & miseria; ubi plena laqueis & hostibus sunt omnia? Nam unâ tribulatione seu tentatione recedente, alia accedit: sed & priore adhuc durante confictu, alii plures superveniunt, & insperatè. Magna est nostrorum hostium potentia. Natura eorum quæritur? Spiritus sunt. Forma? videri non possunt. Indoles? nequissimi, vasferri. Potestas? Mundi rectores, Fraudes? Tenebrarum principes. Locus? Ex aere in nos irruunt. Hoc bellum nullis fœderibus conciliandum, nullis sopiendum induciis. Basiliius ad bellicam circumspeditionem excitans: Athleta es, inquit, attende ipsi. In adversarum immotum oculum intentio fixius. Animo non sis supino

Aut coincidenti, sed arrepto; non dormituri, sed pervigili ac sobrio, qui nōrit sibi præesse. Ergo attende tibi, & huic pugna. Cùm totæ in nos ruant acies, quō animo torporem & delicias sectamur? Chryostomus ad vigilantiam acriter extimulans: Sobrius estote, ait, & vigilate. Nemo dormiens coronabitur, neque recumbens & stertens braviū capit: sed pulvere, & plagis squalens ipse apud Agonothetam prius invenitur, vulnera gerens & sanguinem ostendens defluentem. Vnde postquam experientia didicimus, quam sit grave & difficile diaboli ministerium (fugit enim vigilantem, & dormientem spoliat) ne des somnum oculis tuis, nec palpebris dormitionem, ut salveris velut dorcas ex castibus, & velut avis ex laqueo. Fugiamus, inquam, vitæ hujus laqueos & curas, & velut Mundo abrenunciantes nil carnale circumferamus: multe enim diaboli insidia. Adversarius noster diabolus, inquit, tanquam leo rugiens circumit quærens, non quem mordeat vel frangat, sed quem devoret. Fuge diaboli astutias, & dic Domino: In te eripiar à tentatione, & in teo meo transgrediar murum. Ne fugias itaque laborem, ut assequaris coronam. Mercator non desicit, sed sustinet undas, ut pecunias inveniatur. Decertans Athleta generose fert vulnera, respiciens ad coronam. Agricola non invenit manipulos, nisi prius per proprios sudores semina mittat. Similiter in calum respicientes nihil putant tribulationes, bonorum spe roborati. Vigilantiâ tibi opus est, ut domum tuam à latrone custodias. Adversarius enim diabolus te supplantare quærit, ne ascendere possis, unde ille cecidit. Multa sunt ipsius artes.

B Inter has singularis illa: Bovem cornu, cercopithecum caudâ, alinum auribus prehendit; suâ quemque naturali proclivitate irretit. Ita diabolus cognitâ cuiusque hominis propensione vim suæ tentationi addit ab eâ re, quâ quisque magis afficitur. Ita qui se honoribus & dignitatum nitore sentit tentari, ad superbiam se pronum credat, quomodo cibi tentant, ad gulam se proclivem censeat, quem libido stimulat, ad luxuriam se pronum judicat, quem pecunia trahit, avaritiæ aliquid in se latere suspicetur: has tales cuiusvis propensiones diabolus novit penitus, quàm nos ipsi. Itaque hic piscator eam hamo infigit escam, quam scit appetituros pisciculos. Avaro nummos & lucra, ambitioso & superbo laudes, encomia, favores, libidinoso familiaritates suspectas, & gratas voluptates, gulo epulas & pocula, iracundo discordias & rixas, lufori focios & lusus suppellectilem, desidi & ignavo serias, otium, quietem ingerit; alios mœrore, hos gaudio, illum timore, istum audaciâ, hunc securitate nimia sternit, attentissimus ad singulorum affectus, quis scilicet in quolibet præpollat. Ita Catilina fastiosorum Romæ corypheus cuilibet ea promisit, quæ ipsi videbantur graviora, sive opes, sive munia, seu dignitates; ita Mahometus Asiæ pestis, non ignorabat humanam indolem ad voluptates propensissimam; has ipsas confertim promittebat. Hinc illud longè mirissimum quomodo tandem Apostoli Austeram sparserint, cum ea sequioris naturæ prorsus contraria amorem paupertatis, corporis afflictationem, fugam voluptatis, sui odium, inediam, vigiliam, sui contemptum doceat?

§. III.

Ruffinus Aquilejensis, Pelagius interpretis, Paschasius Diaconus ex æquo perquisitè rem scitu dignam ita memorant. Macarius Abbas dum solitudinem superiorem solus habitaret, inferior enim à plurimis frequentabatur, nocte appetente cacodæmonem humanâ specie, & ad luxum dissectâ veste contra se gradientem vidit. Hunc senex interrogans: Quod veterator tendis, inquit, & quid istæ tor ampullæ, quid tot sibi volunt valcula, tot pyxidula, quas lateri appensas geris? Cui dæmon: Fratribus tuis, ait, fero matreolâ & licitamenta, sed eâ varietate, ut si primum naulescent, mox porrigam secundam, tertiumve; nec fieri potest, ut ex

* Ruffino
Theopistus,
Pelagio
Theopistus.

omnibus nullum placeat. Cum dicto abiit. At fenex eodem loci permansit, dum rediret stygius pharmacopola. Redeunt enim desuo allocutus: Et qui habent fratres, inquit, ut valent? Cui larvatus genius? Ut solent, ait, hi tales. Eorum tamen unus mihi perquam familiaris est. Macario de nomine sciscitanti respondit: Theopistus * audit, pulcherrimè inter nos cõvenit. His auditis Macarius quàm primùm viam ingressus magnis passibus ad illum ipsum, quem audierat nominari, contendit, non sine ceterorum admiratione. Nam obvii in suum quisque angustiolam hospitem tam charum invitabant. At ille ad Theopistum properans, & hunc denique solus solum nactus: Fili mi, aiebat, quomodo vales? & quomodo stant res tuæ cum Deo? Cui promptè Theopistus: Bene mi pater, ait, quod tuis precibus adscripsim. Sed iterum fenex: Non te impugnant cogitationes pravæ? Erubuit miser fateri, quod res erat, & ulcus aperire: ita enim illud ad omnia respondit? Hactenus bene. Sed peritissimus sunt chirurgus ut latenti vomica nãderetur, seipsum simulans ægrum: Ecce, mi optime frater, inquit, Macarius, tot ego jam annis eremum habito, ab omnibus honoror, tam grandis natu sum, nihilominus à meis ipse cogitationibus graviter infestor. Hoc sermone tam candido hominem cõtraxit, ut demum æger se passus ægrum: Pater crede mihi, aiebat, idem & ego patior, turbant & concutunt me graviter cogitationes meæ. Ita plura & plura sensim eliciebat fenex, dum ille omnem animi sui morbum fateretur. Jamque ad alia delapsus abbas, & diversa interrogans: Quousque diei, ait, jejunas? Ad nonam, respondet. Cui spiritalis medicus: Deinceps ad serum vesperem jejunato. Hoc primum. Alterum: Ex Evangelii vel scripturis sacris assidue aliquid meditator nunquam non occupatus, hoc alterum. Tertium: quoties nunque tibi occurrerit impura cogitatio, oculos animumque contolle cælo, & Deum auxiliatorem voca. Aderit vocatus, nihil ambigas. Ita Macarius in suam rediit solitudinem, cumque denuo vidisset cacodæmonem novas insidias molientem, quaesivit: quomodo res fratrum jam habent? Cui mœstus respondit Satan: Malè, neque enim unquam in me agrestiores fuerunt. Et quod pejus: Ille ipse mihi antea tam obsequens, nunc adversatur pænâ asperior & animosior ceteris. Mox Macarius in suam sese calulara recipiens Deo Servatori gratias egit.

Ergo attende tibi; diabolus impium ventilat curas, discunt consuetudines, examinat propensiones: scrutatur omnia; & ibi quaerit causas nocendi, ubi aliquem viderit studiosius occupari. Tu ergo, quisquis es, vide, quò tua te trahat indoles & natura, quò tui p̄ferent affectus, quò inclinent propensiones, quò tendant consuetudines; hac parte te muni quâ debilior es, ut dux belli in urbe quam propugnat, copiosiorum illic militum constituit, ubi natura loci minus munitam cernit: ita nos diabolus illic invadit, ubi debiliores esse non nescit. Quæ nobis in viâ vitruis sunt impedimenta, ea Satana sunt præsidia. *Tentationes non sentire, est angelicum, ait Anselmus; tentationes sentire & vincere, Christianum; tentationibus consentire & ex malitiâ delinquere, diaboli-cum est.*

CAPUT VI.

Tentator nil potest sine licentiâ; & quomodo Deus nos tentet.

Job cap. 4.
vers. 11.

EX amicis Jobi Eliphaz Themanites dixit: Tigris perit, ed quodd non haberet prædam. Septuaginta interpretes ita vocem emutant: Perit Myrmicoleon, Leo formicarius, seu, formica leo. Olympiodorus hîc designati censer diabolum, qui illis quos vincit & subjugat, est leo; formica iis à quibus vincitur & triumphatur. De hac

A bestiola differens Gregorius: Myrmicoleon, inquit, par-
rum valde est animal, formicis adversum, quod se sub pulvere morat, &
abscondit, & formicas frumenta gestantes interficit, inter-
distingue consumit. Apostata angelus in terram de calis projectus,
justorum mentes, quæ honorum sibi operum refectionem prapa-
rant, in ipso actionis itinere obsidet, cumque eas per insidias su-
perat, quasi formicas frumenta gestantes improvisus necat. Re-
dite autem Myrmicoleon, id est, leo & formica dicitur: formica
enim leo est, volatilibus formica; quia nimirum antiquus hostis,
sicut contra consentientes fortis est, ita contra resistentes debilis.
Si enim ejus suggestionibus assensus præbetur, quasi leo tolerari
nequaquam potest, si autem resistitur, quasi formica atteritur.
Alii ergo leo est, alii formica: quia crudelitatem illius crudeles
mentes vix tolerant, spirituales verò infirmitatem illius pede
virtutis calcant.

Deus Alcantos clade grandi affectit, quod Regum fa-
lli memorant, ob Arcam irreverenter visam. Et ebullit
runt villa & agræ, in medio regionis illius, & nati sunt mures. Si
dæmonum spectetur crudelitas, sunt scorpionibus; si in-
mitas, mures. Quod Rupertus clarè pronuncians: Quid crudelitas
sunt illi, ait, qui ebullierunt, & terram demoliti sunt mures, nisi sunt
maligni spiritus, justis quidem contemptibiles ut mures, pecca-
toribus autem terribiles ut leones. Quod Tertullianus de
scorpionibus, hoc de dæmonibus verè affirmari potest.
Tot venena, quot ingenia; tot perniciæ, quot & species, tot dolo-
res quot & colores; unum omnium violentiæ gestus de caudâ no-
cere. Dæmones tam dulce in amarum, quàm lucem in tenebras
reformant, atque ita miserimam hanc vitam illi beatissima
prævertendo, tam amarum pro dulci, quàm tenebras pro luce
supponunt. De scorpionum horum veneno, de tentandi
artificio quo diaboli gentem humanam fallunt, diximus.
Jam porro, quâ ratione Deus nos tentet, dicendum.

S. I.

Tentat Deus, fed longè aliter quàm diabolus, qui
tentando cupit decipere, nocere, perdere; omnia
ejus consilia & molimina ad perniciem, interitum, exi-
tium nostrum spectant. Deus tentat, sed in nostrum
commodum, promeritum, æternitatis præmium. De
divinis tentationibus differens Gregorius: Tribus modis,
inquit, nos Conditor noster interrogare consuevit, cum aut fla-
gelli districtione nos percutit, & quanta nobis insit, vel desit pa-
tientia, ostendit: Aut quadam, que volumus, præcipit, & no-
stram nobis obedientiam, vel inobedientiam patet facit, aut ali-
qua nobis occulta aperit, & aliqua abscondit; & nobis mensu-
ram humilitatis nostræ immotescit. Tentare quippe Dei, est ma-
gnis nos justionibus interrogare. Scire quoque ejus, est nostram
obedientiam nosse nos facere.

Hirudo admora agro sugit sanguinem, ut se satiet,
at medicus illam admoveri jubet, ut agrum sanet. Chir-
urgus ferro candente urit ægrum, non ut lædat, sed ut
læsam meliori valetudini restituat. Ita & tortor ignis
forcipè Christianum martyrem carpit, sed ut cruciet,
& à Christo averrat. Ita Deus & diabolus dissimillimè
tentant, ille ad cælum per aspera vocat, iste ad Orcum
per amœna invitat. Tentationes Deus admirabili provi-
dentiâ & bonitate temperat. Quod omnium solatio
promulgans Paulus: Fidelis Deus est, inquit, qui non patie-
tur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum
tentatione proventum. Tam ampli juris diabolus non est,
ut quemcunque sibi designat, invadere audeat: Nec in-
vadendi locus, tempus, modus in ejus potestate est; si lo-
centiâ strictiore coerceretur, nil nisi ad Dei præscriptum
potest agere. Id Gregorius asserens: Diabolus, inquit, li-
cens non accipit, ad tentationis articulum non convalescit,
unde omnis voluntas ejus injusta. Ex se eum tentare appetit,
eos, qui tentandi sunt, & prout tentandi sunt, Deus juste ten-
tari permittit. Idem de quibuscunque aliis hostibus no-
ris, quos cernimus, dicendum. Hinc faranas Jobi con-
stantiam tentaturus licentiam rogat: *Extende paululum Job ca-
mam*

manum tuam, & tange cuncta, quæ possidet. Tu Domine meas mihi manus colligasti; neutiquam liber sum, sed amplia potestatem adeo accisam, & videbis mira. Annuit Deus, & ampliavit, quam petiit potestatem, sed eâ legis præscriptione, ne ultra facultates Jobi lævieret: Ecce universa, quæ habet, in manu tuâ sunt: tantum in eum ne extendas manum tuam. Denique in ipsum etiam corpus Jobi licentiam læviendi accepit, salvâ tamen vitâ. Hinc Augustinus insignissimè rem oculis subjiciens: *Seriant modo inimici, ait, humilient, faciant non quidquid vult, sed quidquid desuper permittuntur. Non enim quidquid passi ab inimicis fuerimus, inimicis deputandum est, & non Domino Deo nostro. Quandoquidem in ipso suo exemplo mediator demonstravit, quando nobis desuper permittit homines nocere, non voluntatem nocendi desuper dari, sed potestatem. Vnusquisque enim malus apud se habet voluntatem nocendi: ut autem possit nocere, non habet in potestate. Vt velit, jam reus est; ut possit, occultâ dispensatione providentia Dei in alium permittitur ad panam, in alium permittitur ad probationem, in alium permittitur ad coronam. Ad panam Iudæos affligere permittit, sunt idololatra: Ad probationem Iobum diabolus; probatus est autem Iobus, confusus est diabolus. Ad coronam permittit sunt persecutores in martyres. Occisi sunt martyres; quasi vicisse se arbitrati sunt persecutores. Illi in manifesto falso triumpharunt, isti in occulto verè coronati sunt. Non attendebat Iobus, quis percuteret, sed quis permitteret. Novi ego, inquit, à quo sit permittissus. Diabolo tribuatur nocendi voluntas, Domino meo probandi potestas.*

Non igitur formidemus diabolum; septiceps quidem bellua est, sed mordere non potest nisi volentem; cornua habet, quibus ferire possit, sed accedentem; caudam habet, quâ & cedros queat dejicere, sed nec pilum unius hominis non tantum non evellere, sed nec tangere valet, nisi potestatem Deus concedat. Habet arcum, pharetram, sagittas, sed nec sagittulam vel unicam in illum torquere potest, nisi Deo annuente.

Cum Jacob è Mesopotamiâ rediret in Chanaan, gregem proterus imbellem secum adduxit. Non erat ex omni numero, qui gladium animosè stringeret. At verò Esau capitalis hostis cum militibus quadringentis occurrit. Ah, quadraginta, imò vel quatuor milites contra feminarum, & parvulorum agmen sufficissent. At Deus animum Esau subito ita molliit, ut diceret humanissimè: *Gradiamur simul, eròque focus itineris tui. Cui Jacob: Præcedat dominus meus ante servum suum, & ego sequar paulatim vestigia. Mox iterum Esau jam planè frater: Oro te, ait, ut de populo, qui mecum est, saltem socii remaneant via tua. Videre feram in hominem humanissimum mutatam, quæ laterare venerat & devorare, jam modis omnibus juvare nititur.*

Ita cacodæmon septem maritos Saræ jugulare potuit, sed octavum Tobiam nec quidem potuit tangere; Ejus rei assignans causam Angelus: *Ostendam tibi, ait, qui sunt, quibus prevalere potest dæmônium. Hi namque qui conjugium ita suscipiunt, ut Deum à se, & à suâ mente excludant, & suæ libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus; habet potestatem dæmônium super eos.*

§. II.

Goliathum Philistæum Hebræi milites & duces omnes fugerunt, nullus erat ex omnibus, qui congrederet cum eo auderet. Et en juvenis pastorius David incertis opilio formidandam illam giganteam molem filice unico dejecit. Hic certè Deus Goliathum vinxit, Davidi vires vincendi dedit, ut vel oculis certeremus, quæ pugnæ spiritalis esset ratio. At verò tempore, quo Dei filius in crucem actus, filio manus ligatæ, diabolo & affectis solutæ fuit.

Ita Deus electum populum bellis variis exercens: *Et ego, inquit, non delebo gentes, quas dimisit Iosue, ut in ipsis experieret Israël, utrum custodiant viam Domini, & ambulent*

Tômi. II.

in eâ. Ha sunt gentes, quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israël, & omnes qui non noverant bella Chananæorum: & postea discerent filii eorum certare cum hostibus, & habere consuetudinem præliandi. Deus milites quarit, & quidem exercitatos. Hoc sine illos exerceri vult & erudiri ad pugnam. Novit autem Imperator, quousque suos milites debeat exercere: quemadmodum citharædus ita temperate novit liles, ne rumpant, néve nimium remissa sint; quemadmodum & calurgas novit, quando cataplasma mordax corpori accommodet, quando amoveat: Ita Deus Augustini ore: Ego novi, ait, quid ap- posuerim; ego novi, unde egrotet, ego novi, unde saneris.

Duodecim Domini Jesu discipuli, magistro moriente graviter concussi sunt, gravius Thomas cæteris, gravissimè Petrus, Judas à tentatore in exitium æternum præcipitatus est. Omnium tentationes Christus providentissimè moderatus hunc longè, illum longius, longissimè alium à se abstrahi permisit, omnes tamen iterum ad se benignissimè attraxit, præter unicum illum gehennæ filium, qui periit, quia perire voluit. Ita Deus tentationes nostras omnes profectui nostro attemperat, ut medicus, aut pharmacopola peritus identè nonnunquam pharmacum, sed diversâ dosi pluribus præbet; huic solum tres drammas aut scrupulos, ut vocat, vel tria tantum grana, sex illi aut septem, robustiori decem aut plura portigit, prout cuiusvis vires & valetudo desiderat: Ita Deus exactissimam in omnium tentationibus mo-

derationem adhibet; omnia modo & ratione, rectè & ordine facit. Quod luculenter Augustinus asserens: *Deus hominem, inquit, in tentationem inducit, cum tentari permittit, ut probet, non ut perimat. Tentat autem non quasi mentium neficium humanarum, sed ut suos fideles faciat in sæculo manifestos. Sic Abraham tentavit in silio, & honoravit; sic Iob dando in tentationes varias probavit, sic sanctos Apostolos, sic beatissimos Martyres per ignem quoque & gladios coronavit. Fidelis Deus est, fidelissimus, qui facit cum tentatione proven-*

tum, ut possimus sustinere. Augustinus, quem dixi, de Christi morte differens: Quod Christum, ait, occidere voluit impius, imputatur iniquitati impij: quod permittitur est, imputatur potestati Dei. Ille ergo inique voluit, Deus iuste permittit. Vide, quid tibi fecerit iniquus, quid iustus. Ille voluit, iste permittit. Voluntas injusta damnetur, permittit iusta glorificetur. Noli ergo mirari, permittit Deus, & iudicio permittit: permittit & mensurâ, numero, pondere permittit. Apud illum non est iniquitas, tu tantum ad eum pertine. In ipso spem pone, ipse sit adiutor tuus, salutare tuum. In illo sit locus manicus, turris fortitudinis. Refugium tuum ipse est, & non te sinit tentari supra quam potes ferre, sed faciet etiam cum tentatione exitum, ut possis sustinere; ut quod te sinit pati tentationem, potestas ejus sit, quod non sinit ultra in te fieri, quam potes ferre, misericordia ejus sit: quoniam potestas Dei est, & tibi Domine misericordia, quia tu reddes unicuique secundum opera ejus.

§. III.

ERGO diabolo potestas quadam est, plerumque tamen vult Enocere, & non potest, quia potestas ista sub potestate est, cum ad mensuram justorum remaneret, aut aliquis fidelium esset in terra. Ipse per vasa sua impellit quasi parietem inclinatum; sed tantum impellit, quantum accipit potestatem: Vt autem non cadat paries, Dominus suscipiet: quoniam qui dat potestatem tentatori, ipse tentato præbet misericordiam. Ad mensuram enim permittitur tentare diabolus.

Sed: Eito, inquit, ad mensuram diabolus tentet, atque ideo ad tentandum Jobum à Deo petierit licentiam, hanc tamen scimus à Deo liberalissimè datam: Ecce, ait, universa, quæ habet, in manu tuâ sunt. Ita videtur Deus nostris nos hostibus objicere, & in eorum dare manus. Non negamus: Dedit, sed cum hæc moderatone, & ad hoc præscriptum: Veruntamen animam illius serva. Ex quo manifestum est, quanti Deus æstimet divitias

000 3

vittas

Christus dixit: Hac omnia adjiciuntur vobis. Math. c. 6. vers. 33. Greg. 10. 2. lib. 1. moral. cap. 3. mihi pag. 358. Deus Jobum manibus hostis concessit, sed e suis non dimisit. Joan. c. 10. vers. 28. Job cap. 1. vers. 12.

Apo. cap. 2. vers. 8. & seqq.

Num. c. 14. vers. 22. Tentaverunt me jam per decem vices, hoc est, fuisse.

Improborum machinationes non metuenda: August. in psal. 54. mihi pag. 214.

Math. c. 5. vers. 12.

Mat. c. 10. vers. 28.

Sed ne conturbetur dilectio, quâ diligitur inimicus. Idem in eundem psal.

Hier. c. 50. vers. 23.

Athanas. in vita s. Antonii. c. 16. apud Roswey p. 43.

vitias & facultates, non pluris sanè, quam ipsas Jobi lacrimas & vestes. Additamenta sunt moderatissime usurpanda. Deinde Jobum Deus hostis manibus concessit, sed e suis non dimisit. Quod affirmatissime docens Gregorius: Ecce, inquit, per permissionem verberis comitatur custodia protectionis, & electum suum. Divina dispensatio custodiendo deserit, deserendo custodit: alia illius prodit: alia protegit. Si enim totum Job desereret in manu tanti adversarii, homo quid esset? In ipsa ergo sustulit permissionem permiscetur quadam libra pietatis: quatenus in uno eodemque certamine & servus humilitis ex opprobrio proficiat, & hostis superbiens ex permissione succumbat. Manui itaque adversarii sanctus vir traditur, sed tamen in inimici adversarii sui manu retinetur. De illis quippe ovibus fuit, de quibus in Evangelio ipsa Veritas dicit: Non rapier eas quisquam de manu meâ: & tamen expetenti hosti dicitur: Ecce in manu tuâ est. Idem ergo in manu Dei, idem in manu est diaboli, quia tenuit, quem concessit, & dando non dedit, quem adversarii sui jaculi ejiciens abscondit. Adstrinxit Deus potestatem dæmonis ad tentandum, sed non adstrinxit robur & vires Jobi ad luctandum. Devenit Jobus in diaboli manus ad tentationem, remansit in manu Dei ad remunerationem.

Edixit Deus per Apocalypseo scriptorem: Hac dicit primus & novissimus, qui fuit mortuus, & vivit. Scio tribulationem tuam, & pauperitatem tuam, &c. Nihil horum timeas, quæ passurus es. Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem: & habebitis tribulationem diebus decem. Ego fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Sed quid illud est solatii? Habebitis tribulationem diebus decem, hoc est, multos aut omnibus vitæ diebus. Hoc certè præmeditandum, ad hoc parandus est animus, neque enim hic gaudii locus esse potest, ubi tota hominis vita tentatio mera est. Esto igitur fidelis, ut fias beatus: Aspice coronam, omnigenæ voluptatis affluentiam. Ne diaboli & improborum in te machinationes metuas, omnis eorum malevolentia, omnis vexatio & injuria tuum ceder bonum. Affirmat & honoratur Augustinus: Cum aliquid tale patitur Christianus, inquit, non debet facile velut odio ire in eum, à quo patitur, & velle ventum vincere: sed convertere se ad orationem, ne amittat dilectionem. Neque enim timendum est, ne aliquid faciat homo inimicus. Quid enim facturus est? Multa mala diciturus, opprobria jaculaturus, ut conviciis seviturus. Sed quid tibi? Gaudete, inquit, & exultate, quoniam merces vestra magna est in cælis. Ille in terrâ geminat convicia, tu in cælo lucra. Sed se ferat amplius, possit & aliquid amplius. Quid te securus, cui dictum est: Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere? Quid est ergo timendum, quando pateris in ignicum? Ne conturbetur in te dilectio, quâ diligit inimicum. Non pateris persecutionem? Non vis ergo piè vivere in Christo. Omnes enim qui volunt piè vivere in Christo, persecutionem patientur. Vis probare verum esse, quod dictum est? Incipe piè vivere in Christo. Addit: Ne puteris gratos esse malos in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deum. Omnis malus aut ideo vivit, ut corrigatur, aut ideo vivit, ut bonus per illum exercetur.

CAPVT VII.

Tentatorem Deus cur sæpius permittat esse victorem.

Quærit Hieremias vates: Quomodo confractus est & contritus malleus universæ terræ? Quam validus ille malleus sit, qui tot ferri centumpondia, in lamellas tenues diffundit? Diabolus verè malleus universæ terræ, sed magnam partem contritus, idque à puero Bethlehemi nato & in cunis gramineis collocato. Antonius Magnus, ut suos adversus cacodæmones animaret: Nos, inquit, diabolo nihil credamus, & vincemus. Adveniente Domino Jesu destructus est inimicus, & omne ro-

bur ejus elanguit. Propter quod pristinæ virtutis memorem, quasi tyrannus jam senescens, cum ruisse se videat, in perniciem grassatur humanam; nec tamen potest firmum Deo pectus, cogitationum & ceterarum fraudum arte pervertere. Nam etiam irruentes mortem nobis intentare videantur, ridendi potius sunt, quam timendi, quia cum sint debiles, minantur cuncta, nec faciunt. Addit cum hoste ipso colloquens: Scimus, quia idcirco vivimus Christiani, & contra te nobis secura est congressio, quia infirmatus es à Domino. Ideo tuus ipse jacularis confoderis. Eodem sensu Augustinus: Videte fratres, inquit, ubi David Goliath percussit; in fronte utriusque ubi crucis signaculum non habebat. Quod autem David non habens gladium ascendit super Goliath, & suo eum proprio interfecit gladio; designatum est, quod in adventu Christi suo gladio diabolus victus est; qui per nequitiam suam & injustam persecutionem, quam exercuit in Christum, omnium in eum crediturum perdidit principatum.

Nihilominus hic adversarius non desinit tentare & impellere ad vitia. Nec verò Deus non tantum sinit tentari, sed & vinci. Hoc non satis capit intelligentia humana, & identidem quærit: Cur ergo Deus tentari nos permittit, cum plurimos præciat vincendos? Ad istud jam respondendum.

S. I.

Quæstionis igitur est: Cur Deus non impedit hanc pugnam, quando toties hostis obrinet victoriam? Cum præciat tot hominum celsuros tentationibus, cur tentari eos sinit? Primum est, quod altè imprimendum animo: Deus in omnibus suis operibus & Misericordiam ostendit, & Justitiam. Nam, Universæ viæ Domini Misericordia & Veritas, sive Justitia. Infinitè misericors est Deus, sed & infinitè justus. Idcirco psaltes maximo affectu: Misericordiam, inquit, & iudicium cantabo tibi Domine, psallam & intelligam. Hæc supremi Numinis sunt insignia; Oliva & Gladius. Considerate Domini Jesu in Orbem ingressum & egressum, primum vitæ & ultimam, Natalem & Mortalem diem, utrobique spectandum se dabit tam Misericordia, quam Justitia. Dei filius jam in Crucem sublatus, habuit supplicii socios latrones duos, sed diversissimè affectos; illum Misericordia eodem die è cruce in paradysum emisit, istum Justitia in tartarum deiecit. Idem ad Infantis divinisissimi præsepium est videre. Misericordia tres Orientis latraps ad Christi cunas pertraxit, Justitia Herodem scitarum & latronem cum scribis antro nascentis beatissimo exclusit. Evolve codices divinos ab omnium primo Genesios libro, ad ultimum Apocalypseo, in omnibus luculentè cernes, quâ ratione Dei Justitia & Misericordia in universis operibus suis admirabili fœdere conjunxerit. Universæ viæ Domini Misericordia & Veritas.

Ita planè misericors & justus Deus impugnari nos permittit tentationibus & etiam sæpe superari. Misericors est, qui tentationes immittit, ut per eas probetur virtus, & excitetur parandis promeritis, augendis præmiis. At verò justus, cum concedit eos corruere, qui nolunt pugnare, nec Domino suo fideles permanere. Tam autem potens est arbitrium hominis, ut eum nec quidem omnes simul diaboli ad ullum vitium pertrahere, si nolit, à virtute ullâ possint avertere, si eam velit exercere. Deus ipse neminem cogit: ignem & aquam, bonum & malum, vitam & mortem proponit; tui est arbitrii, optio eligendi soluta. Quod Siracides apertissimè testatus: Deus, inquit, ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui. Ante hominem, vita & mors, bonum & malum, quod placuerit ei dabitur illi. En, mi homo, Deus apposuit tibi aquam & ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam. Ad utrumque liber es; elige, sed cave, ne beatus Basilius suum illud tibi occinat: Malè ponderas, prava bonis preferens, vana veris potiora ducens, temporaria

Cur Deus non impedit tentationes diaboli cum probatur tot homines celsuros tentationibus, cur tentari eos sinit? Primum est, quod altè imprimendum animo: Deus in omnibus suis operibus & Misericordiam ostendit, & Justitiam. Nam, Universæ viæ Domini Misericordia & Veritas, sive Justitia. Infinitè misericors est Deus, sed & infinitè justus. Idcirco psaltes maximo affectu: Misericordiam, inquit, & iudicium cantabo tibi Domine, psallam & intelligam. Hæc supremi Numinis sunt insignia; Oliva & Gladius. Considerate Domini Jesu in Orbem ingressum & egressum, primum vitæ & ultimam, Natalem & Mortalem diem, utrobique spectandum se dabit tam Misericordia, quam Justitia. Dei filius jam in Crucem sublatus, habuit supplicii socios latrones duos, sed diversissimè affectos; illum Misericordia eodem die è cruce in paradysum emisit, istum Justitia in tartarum deiecit. Idem ad Infantis divinisissimi præsepium est videre. Misericordia tres Orientis latraps ad Christi cunas pertraxit, Justitia Herodem scitarum & latronem cum scribis antro nascentis beatissimo exclusit. Evolve codices divinos ab omnium primo Genesios libro, ad ultimum Apocalypseo, in omnibus luculentè cernes, quâ ratione Dei Justitia & Misericordia in universis operibus suis admirabili fœdere conjunxerit. Universæ viæ Domini Misericordia & Veritas. Ita planè misericors & justus Deus impugnari nos permittit tentationibus & etiam sæpe superari. Misericors est, qui tentationes immittit, ut per eas probetur virtus, & excitetur parandis promeritis, augendis præmiis. At verò justus, cum concedit eos corruere, qui nolunt pugnare, nec Domino suo fideles permanere. Tam autem potens est arbitrium hominis, ut eum nec quidem omnes simul diaboli ad ullum vitium pertrahere, si nolit, à virtute ullâ possint avertere, si eam velit exercere. Deus ipse neminem cogit: ignem & aquam, bonum & malum, vitam & mortem proponit; tui est arbitrii, optio eligendi soluta. Quod Siracides apertissimè testatus: Deus, inquit, ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui. Ante hominem, vita & mors, bonum & malum, quod placuerit ei dabitur illi. En, mi homo, Deus apposuit tibi aquam & ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam. Ad utrumque liber es; elige, sed cave, ne beatus Basilius suum illud tibi occinat: Malè ponderas, prava bonis preferens, vana veris potiora ducens, temporaria

elegit Judam Iscarioten, quem noverat fore furem & proditorem? Eximiè & amplè respondent ad ista, Cyrillus, Hieronymus, Ambrosius, alii. Ex his nòs strictim paucula libemus. Ambrosius de paradiso differens: *Aut sciebat, inquit, pravarieturum Deus Adam mandata sua, an nesciebat? si nesciebat, non est ista divina potestatis assertio. Si autem sciebat, & nihilominus sciens negligenda mandavit, non est Dei aliquid superfluum præcipere. Si persuasè autem præcipit primoplasto Adæ, quod eum noverat minime servaturum. His respondens Ambrosius: Nec in eo, inquit, lasus est vel Adam, quia mandatum accepit, vel Iudas quia electus est. Non enim necessitatem Deus vel illi pravariationis, vel huius perditionis imposuit, quia uterque, si quod acceperat, custodisset, à peccato abstinere potuisset. Ergo non in mandante culpa est, sed in pravariante peccatum est. Quod in Deo fuit, ostendit omnibus, quia omnes voluit liberare. Ergo & Adam & Judas pravariationis convincitur, quia & ille mandatum accepit, ne laberetur, & hic in Apostolum adscitus est, ut vel beneficio Dei à prodicionis affectu revocaretur: ut ita dum alii redarguuntur, Deus prodesset omnibus. Ne contra Pelagianos, c. 2. que enim ideo peccavit Adam, quia Deus hoc futurum præstiterat, sed præcipit Deus, quod ille fuerat propria voluntate facturus. Liberum animal, ait Cyrillus, est homo, & potest, sive dextrum, sive sinistrum iter, virtutem aut vitium eligere. Ergo Deus non vult nos nihil agere, ne dormiamus, sed neque vult nos viribus nostris fidere, & totum agere, ne superbiamus. Non totum operatur Deus, ne otiemur;*

Ambros. 12. 4. l. de paradiso c. 8. mihi pag. 99.

Deus non imposuit Adam necessitatem pravariationis, nec Judæ perditionis.

Hieron. l. 3. contra Pelagianos, c. 2.

Cyrill. l. 4. in Iohannem cap. 30.

A nec totum nobis permittit, ne gloriemur. Ita proflus & tentationibus nos infestari permittit Deus, ut purgemur à noxiis, erudiamur ad submissionem, probemur ad fidem, exerceamur ad promeritum & coronam. Vires etiam tentatis sufficit, ut id resistere possint tentatori. Labuntur & corruunt? id ignaviæ suæ, non præsciæ cognitioni divinæ imputent vitio suo vincuntur, non quia vincendos præsciit Deus, qui omnes homines vult salvos fieri. Nullam pereundi legem divina prævisio & præscientia ulli hominum imponit. Vincendum te, damnandum te prævidet Deus, quia pugnare non vis, & vincere recusas, quia te ipsum damnas. Non tamen ideo causa tuæ damnationis divina est prævisio, sed causa divina prævisionis tua est damnatio. In omnibus Deus & misericors & iustus est.

Idcirco Jobi vocibus divinam opem affiduè imploremus; *Libera me, Domine, & pone me juxta te, & cuspis tibi manus pugnet contra me.* Pugnam, Domine, non detreco, tentari non refugio, sed tu, mi Deus, da mihi cor invadendum & manus ad prælium exercitatas; da spiritum relictum, qui te unum respiciat, tibi uni fidat, à te uno præmium expectet. Me igitur juxta te pone, & nullos hostium exercitus formidabo: adsint omnes Luciferi phalanges, & quidquid formidabile claudit orcus, in me unum omnia diabololorum agmina ruant, non trepidabo, tuus, mi Deus, auxiliis fretus. Timere nescit, qui cælum pro clypeo gerit.

P A R S T E R T I A
D E
D I V E R S I S R E S I S T E N D I M O D I S.

CAPUT PRIMVM.

Primus in tentatione resistendi modus,

VIGILARE.

Iohannes Abbas dicere solebat: In hac vitâ, quæ tentationibus plena, ita se homo habeat, perinde ac si in culina sedeat inter luculentum igne focum & alienum aquâ plenum medius: si ignis nimium invalescat ad mantum aqua est, quâ ignem reprimat: si caro lixanda sit, in promptu ignis est, quo aquam ferverefaciat. Ita tentato, inquit, agendum: noris, ille, quæ singulis quibusque tentationibus antidota opponat.

De tentationum natura, deque tentatoris genio dictum: Nunc porro dicendum, quâ ratione tentationibus sit resistendum. Primum omnium est Antridorum, Vigilantia. Quàm ea sit necessaria in tentationum pugna hoc caput explicabit.

§. I.

SI puer scholæ literariæ sit mancipandus, prima omnium quæstio est, num aliquid ingenii ad discendum adferat. Nam si ingenium sit pingue, durum, infelix, fractum indocile, ah mihi pater, quid Musis filium obtrudis? quid asinum ad lyram admoves? ad incudem, ad stivam applica: in scholis tanta tarditas ingenii vix quidquam capiet. Ad discendas literas opus est ingenio. Ita proflus cum tentationibus sermo instituitur, pæne omnium est quæstio: Num cordatus est? Num hostis vul-

C tum subire audeat? quos animos gerit in prælium, num vir est? Nam si pavidus sit, & pelliculæ suæ metuens, apage hunc leporem à castris & armorum ulu. Pessimus in præliis comes est timor. Animus prætrepidus, non pugnam cogitat, sed fugam; jam victus ante cõgremium, victoriæ nihil speraverit. Idcirco Gedeon volente Deo proclamari iussit: *Qui formidolosus & timidus est, revertatur. Et reversi sunt ex populo viginti duo millia virorum, & tantum decem millia remanserunt.*

Militia & tentatio est vita hominis; si militi desit animus, frigebit pugna, nulla erit victoria.

Hic animus opus Anea, hic pectore firmo. Ergo ante omnia, qui Christo militat, generoso se pectore ad vigilias & labores alacriter perficiendos. His positus,

Primum adversus tentationes munimentum est VIGILANTIA. Quàm ea summè necessaria sit homini tentato, eximiè differens Bernardus: *Donec in carne est anima, inquit, inter spinas profectò versatur, & necesse est, ut patiatur inquietudines tentationum, tribulationumque aculeos. Quid si lilium est ipsa juxta sponsi verbum, videat quàm vigilem sollicitamque esse oporteat super custodia sui. supra undique spinis hinc inde aculeos intendentibus. Nec enim vel levissimam spinam punitionem ulla tenus sustinet floris teneritudo, sed mox ut modicè premitur, perforatur. Bene pingeris, si compungeris, multi cum sentiunt poenam, corrigunt culpam: & talis dicere potest, Converteris sum in arumna meâ, dum configitur spina. Spina culpa est, spina pœna est, spina falsus frater, spina vicinus est malus. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. O candens lilium, ô tener & delicata flos, increduli & subversores sunt tecum, vide quomodo caute ambules inter spinas. Plenus est mundus spinis. In terrâ sunt, in aère sunt, in carne tuâ sunt, versari in his, & minime ledi*